Shri Gajanan Maharaj Shikshan Prasarak Mandal's

VILAS TAMBE COLLEGE OF EDUCATION

Dumbarwadi, Otur

B.Ed. I Year 2021-22

B.Ed. 104 : Assessment & Evaluation for Learning
(अध्ययनासाठी मूल्यांकन आणि मूल्यमापन)

PU/PN/B.ED 245 / 2006

Name of Student : Mr/Mrs. Ghule Sarita Bhausaheb Roll No. 08

Practical :Developing an achievement test with its Blue Print, Answer key & Marks Distribution
(त्रिमीतीपत्रक, उत्तरसूची व गुण विभागणीसह संपादन चाचणीचे विकसन)

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) Satisfactory a) Good 5) Excellent

No.	Criteria	1	2	3	4	5
1	Design of a blue print as per criteria				✓	
2	Instructions given to attend the test					✓
3	Type of questions &marks allotted as per blue print				✓	
4	Difficulty level of the questions				✓	
5	Language used for farming the questions					✓
6	Length of test					✓
7	Content validity				✓	
8	Answer key with marks distribution					✓
9	Education Implications			✓		
10	Overall Impression				✓	
	Total Marks - 50	43/50				

Date

Obtained Marks: ..../50

Sign of Prof. In-charge Snehal 11/8/2022

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

प्रस्तावना

विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास करण्यासाठी आपण ठराविक अभ्यास-क्रम निवडतो. हा ठरविलेला अभ्यास पूर्ण करण्यासाठी काही उद्दिष्टे ठरवितो व ही उद्दिष्टपूर्ती झाली की नाही किंवा कितपत झाली याचा शोध घेतो. त्यास मूल्यमापन म्हणतात. योग्य पद्धतीने मूल्यमापन करण्यासाठी अनेक परिक्षा द्याव्या लागतात व या परीक्षापद्धतीतील दोष व त्रुटी नाहीसे करण्यासाठी मूल्यमापन तंत्राचा वापर करावा लागतो. हल्लीच्या परीक्षा पद्धतीमध्ये मोठ्या प्रमाणात व्यक्तीनिष्ठता दिसून येते. याचे महत्वाचे कारण म्हणजे हल्लीच्या परीक्षा पद्धतीना मिळालेले अवास्तव महत्व, फक्त ज्ञानावर अधिक भर, ठराविक वेळेतच ज्ञानाची स्मरणाची चाचणी, संपूर्ण घटकाचा विचार न करता एकाच विशिष्ट घटकावर प्रश्न काढणे, प्रश्नांची सदोष रचना इ. ही व्यक्तीनिष्ठता दूर करण्यासाठी प्रश्न पद्धतीत बदल करणे वस्तुनिष्ठ व लघुत्तरी प्रश्नांची संख्या वाढविणे, प्रश्नांची रचना निर्दोष करणे इ. मार्गांनी विद्यार्थ्यांचे वस्तुनिष्ठ मूल्यमापन होईल. विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास होण्यासाठी मूल्यमापन व मूल्यांकन होणे गरजेचे आहे.

* घटक चाचणी

सुसंघटित एकजिनशी असा जो पाठ्यांश असतो तोच घटक म्हणून मानला जातो. या सर्व घटकांची एकत्रित गुंफण करून संपूर्ण अभ्यासक्रम तयार होतो. प्रत्येक घटकाचे अध्ययन-अध्यापन किती आणि कसे झालेले आहे हे पाहण्यासाठी घटक चाचणी उपयुक्त ठरते.

"एका घटकाचे अध्यापन संपल्यानंतर विद्यार्थ्यांमधील वर्तनबदल पडताळून पाहण्यासाठी त्या घटकावरील आधारीत चाचणीला घटक चाचणी असे म्हणतात."

शिक्षकाकडून एखाद्या विषयाचा घटक शिकवून झाल्यानंतर त्या घटकामधील असणाऱ्या पाठ्यमुद्यांचे आकलन सर्व विद्यार्थ्यांना किती प्रमाणात झालेले आहे.

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)

प्रश्नांची विभागणी सर्व पाठ्यमुद्यावर करून घटक शिकविण्याचा हेतू किती प्रमाणात सफल झालेला आहे. विद्यार्थ्यांना त्या घटकांचे किती ज्ञान झालेले आहे त्या ज्ञानाचा वापर विद्यार्थ्यांना किती प्रमाणात करता येतो. काही निष्कर्ष काढता येतात का? नवीन काही उदाहरणे घटना, प्रसंग सांगता येतात का? किंवा काही कौशल्य विकसित झालेली आहेत का? इ. उदिष्टे अजमाविण्यासाठी त्याच घटकावर दिलेली लेखी चाचणी म्हणजे घटक चाचणी होय.

ही चाचणी 100 गुणांऐवजी 15, 20 किंवा 25 गुणांची असून ती सोडविण्याची कालमर्यादा ही 3 तासांऐवजी 30, 35 किंवा 40 min ची असते व त्यात सर्व प्रकारच्या प्रश्नांचा समावेश असतो.

* घटक चाचणीचा स्थूल आराखडा -:

चाचणीचा आराखडा तयार करताना तीन अंगाचा विचार करावा.

1) कोणती उदिष्टे पडताळून पाहणार? त्यांना प्रत्येकी किती महत्व देणार?
2) घटकांतील विविध उपघटकांना किती महत्व देणार?
3) चाचणीमध्ये कोणत्या प्रकारच्या प्रश्नांचा समावेश करणार?

या तीन अंगाचा विचार करून चाचणी तयार केली तर वर नमूद केलेल्या उणिवा आपोआप दूर होतील.

① उदिष्ट्यानुसार गुणविभागणी

- घटक नियोजनात कोणत्या उदिष्टांना किती महत्व दिलेले आहे याचे नियोजन केलेले असते. प्रत्येक उदिष्टांसाठी राखून ठेवलेल्या गुणांचे प्रश्न काढावे लागतात. या प्रश्नांच्या उत्तरावरून अध्यापनापूर्वी निर्धारीत केलेली वर्तनबदलविषयक स्पष्टीकरणे विद्यार्थ्यांमध्ये कितपत साध्य झालीत याचा लेखी पुरावा मिळतो.

कोणताही घटक शिकविताना सर्व उदिष्टांना सारखेच महत्व दिले जाते असे नाही. इयत्ता वी च्या इतिहासातील '
या घटकांमध्ये ज्ञान, आकलन, उपयोजन, कौशल्य या चारही उदिष्टांचा विचार केला आहे.

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)

क्र	उद्दिष्टे	गुण	शे. गुण
1	ज्ञान	3	12
2	आकलन	18	72
3	उपयोजन	2	8
4.	कौशल्य	02	8
	एकूण →	25	100

PU/PN/B.ED 245 / 2006

② उपघटकानुसार गुणविभागणी

घटक नियोजनात त्या घटकातील कोणत्या उपघटकांना किती महत्व द्यायचे याचे नियोजन केलेले असते त्या प्रमाणात घटक चाचणीच्या एकूण गुणांपैकी प्रत्येक उपघटकांना किती गुण द्यायचे याची गुणविभागणी करावी लागते.

विज्ञान, गणित या विषयांमध्ये काही संज्ञा व सुत्रे यांना आपण महत्व देतो तर भाषा विषयांमध्ये एखाद्या धड्यातील कथेचा तपशील हा महत्वाचा असतो. उपघटकानुसार गुणांची विभागणी केल्यामुळे एखाद्या घटकातील सर्व भाग त्यात प्रतिबिंबित होतो. नाहीतर कधी कधी काहीच भागांवर प्रश्न विचारले जातात व बराच भाग गाळला जातो

क्र	उपघटक	गुण	शेकडा गुण
1	१८५७च्या उठावाची आर्थिक कारणे	8	32
2.	सामाजिक कारणे	5	20
3	राजकीय कारणे	8	32
4.	तात्कालिक कारणे	4	16
	एकूण	25	100

Principal
Vilas Tambe Women's College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi, Tal. Junnar, Dist. Pune.

③ **प्रश्नप्रकारानुसार गुणविभागणी –:** लेखी चाचणीसाठी प्रामुख्याने निबंधवजा किंवा दिर्घोत्तरी आणि लघुत्तरी वस्तुनिष्ठ असे प्रश्नांचे ३ प्रकार वापरले जातात. प्रत्येक प्रश्न प्रकारातून काही विशिष्ट उद्दिष्टे व त्या उद्दिष्टांचे वर्तनबदल शोधण्यासाठी उपयोग होतो हे वर्तन बदल कोणत्या उपघटकातील प्रश्नांवरुन तपासता येतील त्या प्रमाणात घटक चाचणीच्या एकूण गुणांपैकी कोणत्या प्रकारचा प्रश्न किती गुणांचा काढावयाचा हे ठरवून त्याचे शेकडा प्रमाण काढले जाते.

निबंधवजा प्रश्न, लघुत्तरी प्रश्न मराठी, हिंदी, संस्कृत, इंग्रजी यांसारख्या भाषा विषयांना अधिक उपयुक्त ठरतील कारण या प्रश्नप्रकारातून विद्यार्थ्यांची विचारक्षमता, तर्कशक्ती, सुसंगता कल्पकता यांचे मूल्यमापन करता येते. तर गणित, विज्ञान, भूगोल या विषयांना लघुत्तरी व वस्तुनिष्ठ प्रश्न जास्त उपयुक्त ठरतील. या विविध प्रश्नप्रकारावरुन विद्यार्थ्यांच्या ज्ञान, आकलन, उपयोजन कौशल्य, अभिरुची, रसग्रहण, पृथक्करण, संयोजन, मूल्यमापन इ. उद्दिष्टांचे मूल्यमापन करता येते. यांपैकी कोणते उद्दिष्ट पडताळून पाहावयाचे आहे. त्यासाठी कोणता प्रश्न प्रकार उपयोगी पडेल याचा विचार करुन चाचणीत प्रश्नांचा समावेश करावा लागतो.

क्र	प्रश्नप्रकार	प्रश्नसंख्या	गुण	शे. गुण
1	दिर्घोत्तरी/निबंध	1	2	8
2	लघुत्तरी	8	16	64
३	वस्तुनिष्ठ	7	7	28
	एकूण	16	25	100

Principal
Vilas Tambe Women's College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

* **संविधान तक्ता** - उपघटकानुसार गुणविभागणी, उद्दिष्टानुसार गुणविभागणी व प्रश्नप्रकारानुसार गुणविभागणी केल्यानंतर त्या तिन्हींचा एकत्रित असा तो तक्ता तयार करण्यात येतो तोच तक्ता म्हणजे संविधान तक्ता होय.

या तक्त्यात तीन बाजूंचा विचार असल्यामुळे त्याला त्रिमिति पत्रक असे म्हणतात. एखादी इमारत बांधण्यापूर्वी त्याचा आराखडा तयार करतात या आराखड्यात इमारतीचा ३ अंगानी विचार केला जातो (plan, elevation, & section) या आराखड्याच्या तपशीलानुसारच इमारतीची रचना केली जाते. तसेच घटक चाचणी तयार करताना संविधान तक्त्याचा विचार करावा लागतो.

कोणत्या उपघटकावर कोणत्या प्रकारचा प्रश्न किती गुणांचा आहे. आणि त्या प्रश्नांमधून कोणती उद्दिष्टे साध्य होतील याचे स्पष्ट चित्र शिक्षकांच्या नजरेसमोर उभे राहिल्यामुळे योग्य अशी घटक चाचणी तयार करता येते.

उद्दिष्टे

क्र	उपघटक	ज्ञान			आकलन			उपयोजन			कौशल्य			एकुण
		नि	ल	व	नि	ल	व	नि	ल	व	नि	ल	व	
1.	१८५७च्या उठावाची कारणे (आर्थिक			1 (1)		2 (4)	1 (1)							6
2.	सामाजिक कारणे					2 (4)	1 (1)		1 (2)					7
3.	राजकीय कारणे			1 (1)		2 (4)	1 (1)					1 (2)		8
4.	तात्कालिक कारण			1 (1)		1 (2)	1 (1)							4
	एकूण			3 (3)		7 (14)	4 (4)		1 (2)			(2)		25

टिप : नि - निबंधवजा ल - लघुत्तरी व - वस्तुनिष्ठ

* कंसातील आकडे गुण दाखवितात तर कंसाबाहेरील आकडे प्रश्नसंख्या दर्शवितात.

PU/PN/B.ED 245 / 2006
Principal
Dumbarwadi (Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

Vilas Tambe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Dumbarwadi Otur, Tal. Junnar (Pune)

प्रश्नपत्रिका

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

प्रश्नपत्रिका

१. साधारणत: प्रत्येक प्रश्नपत्रिकेत 20% कठीण, 60% मध्यम व 20% सोपे असे प्रश्न असावेत. प्रश्नपत्रिका फार मोठी किंवा फार लहान असू नये. प्रश्नपत्रिकेची उत्तरपत्रिका कोणीही तपासली तरी गुणात फारसा फरक पडू नये. म्हणून प्रश्नपत्रिका काढताना अपेक्षित उत्तरसूची आणि गुणदान योजना तयार करावी. अशा प्रकारे तयार केलेली प्रश्नपत्रिका अधिक आदर्श असेल.

१) **प्रश्न तयार करणे:—** प्रश्न तयार करताना चांगल्या प्रश्नाचे पुढील निकष लक्षात ठेवावेत.

1. प्रश्न दिलेल्या उद्दिष्टांवर आधारीत पाहिजे.
2. घटकातील योग्य त्या आशयाशी तो संबंधित पाहिजे.
3. संविधान तक्त्यात दिलेल्या प्रश्न प्रकाराशी सुसंगत पाहिजे.
4. केवळ स्मरणशक्तीवर आधारीत प्रश्न नसावा तर विचाराला चालना देणारा असावा.
5. प्रश्न इष्ट त्या ठिकाणी कठीण पातळीचा असावा काही प्रश्न सोपे काही मध्यम तर काही कठीण असे असावे.
6. उत्तराची व्याप्ती व मर्यादा या दोन्हीचा बोध प्रश्नावरुन व्हायला पाहीजे.
7. हुशार व मंद मुले यांच्यातील भेद ओळखता आला पाहीजे.

२) **चाचणीचे संपादन** - चाचणीचे संपादन करताना पुढील गोष्टीचा विचार करावा.

1. **प्रश्नप्रकारानुसार चाचणीचे विभाजन —:** चाचणीमध्ये विविध प्रकारचे प्रश्न असतात. त्यामुळे आपल्या सोईसाठी प्रश्नपत्रिकेचे 2 भागात विभाजन केले आहे. विभाग 'अ' मध्ये वस्तुनिष्ठ स्वरुपाचे प्रश्न असावेत तर विभाग 'ब' मध्ये दिर्घोत्तरी व लघुत्तरी प्रश्नांचा समावेश करावा.

PU/PN/B.ED 245 / 2006
Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

② विद्यार्थ्यांना सूचना :–

विद्यार्थ्यांकडून ज्या ज्या अपेक्षा असतील त्याचे स्पष्ट दिग्दर्शन चाचणीच्या सुरवातीलाच करावे व सूचना द्याव्यात. प्रत्येक प्रश्नाला किती गुण आहेत ? उत्तराची व्याप्ती किती असावी इ. बाबीचे दिग्दर्शन असले पाहिजे. एखाद्या उत्तरात आकृतीची अपेक्षा असेल तर तसे नमूद करावे.

३) वैकल्पिक प्रश्न :–

वस्तुनिष्ठ प्रश्नांच्या बाबतीत विकल्पच देवू नयेत. निबंधवजा व लघुत्तरी प्रश्नांच्या बाबतीत अंतर्गत स्वरुपाचा विकल्प देण्यास हरकत नाही. मात्र सर्वंकष स्वरुपाचा विकल्प देवू नये. त्यामुळे विद्यार्थी काही पाठ्यांशाकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष करतील.

४) चाचणीसाठी लागणारा वेळ –:

दिलेली चाचणी ठराविक वेळेत बहुसंख्य विद्यार्थ्यांना सोडविता येईल अशा तऱ्हेने वेळेची आखणी करावी. वेळ फारच अपुरा दिला तर सावकाश लिहीणाऱ्यांना तोटा होतो व भरभर लिहीणाऱ्यांना फायदा होतो. त्यामुळे गती या घटकाचे आपण मापन करतो. आकलनक्षमता, उपयोजन इ. वर आधारित चाचणी असेल तर पुरेसा वेळ देणे गरजेचे आहे. मात्र अंकगणितीय मूलभूत क्रिया, मूकवाचन, टंकलेखन, कार्यानुभव इ. विषयाचे कौशल्य आजमा- -वयाचे असेल तर मात्र वेळेवर बंधन घालून गती या घटकाला प्राधान्य दिला पाहिजे. घटक चाचणीतील दोन विभागांसाठी स्वतंत्र वेळ दाखवावी.

PU/PN/B.ED
245 / 2006

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

घटक चाचणी

इयत्ता - ८ वी

विषय - इतिहास घटक - १८५७ चा स्वातंत्र्यलढा एकूण गुण / २०

PU/PN/B.ED

* सामान्य सूचना
1) या प्रश्नपत्रिकेत 'अ' आणि 'ब' असे दोन विभाग आहेत.
2) 'अ' विभाग प्रथम सोडवायचा असून त्याला 10 मि वेळ आहे
3) एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास वेळ न घालवता पुढील प्रश्न सोडवा.
4) दोन्ही विभागातील सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

विभाग अ

वेळ :- 10 मि गुण 7

* सूचना
1) उजव्या बाजूचे अंक गुण दर्शवितात
2) वस्तुनिष्ठ प्रश्नांची उत्तरे उत्तरपत्रिकेत एका शब्दात नोंदवा.

प्र १ ला. कंसातील योग्य पर्याय निवडून पुढील रिकाम्या जागा भरा 3

1. इंग्रजांनी आर्थिक उत्पन्न वाढवियासाठी नवीन ------ पद्धत आस्तीत्वात आणली.
(महसूल, राजेशाही, लोकशाही)
2. ------ ने अनेक संस्थाने खालसा केली
(लॉर्ड डल्हौसी, पेशवे, इंग्रज)
3. हिंदी सैनिकांना लांब पल्ल्याच्या ------ बंदुका दिल्या.
(काडतुसे, एनफिल्ड, रायफल)

प्र २ रा. जोड्या लावा 4

अ गट	ब गट
1. राजकीय कारण	काडतुसांना गाई व डुकरांची चरबी
2. आर्थिक कारण	चालीरीती रूढी परंपरा यात इंग्रजांचा हस्तक्षेप
3. तात्कालिक कारण	लॉर्ड डल्हौसीने संस्थाने खालसा केली
4. सामाजिक कारण	हस्तकला व कापड उद्योग दिवाळखोरीत

Principal

विभाग 'ब'

वेळ : 15 मि गुण 18

प्र.3रा. खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 8

1) १८५७ च्या स्वातंत्र्यलढ्याची सामाजिक कारणे कोणती ?

2) १८५७च्या स्वातंत्र्यलढ्याची आर्थिक कारणे कोणती ?

3) १८५७ च्या स्वातंत्र्यलढ्याची राजकीय कारणे सांगा ?

4) १८५७ च्या स्वातंत्र्यलढ्याची तात्कालीक कारणे कोणती आहेत ?

प्र.4था. खालील विधाने सकारण स्पष्ट करा. 8

1. भारतीयांच्या मनात इंग्रजांविरुद्ध असंतोष वाढत गेला ?

2. भारतीय कारागीर बेकार का झाले ?

3. हिंदी सैनिकांत असंतोष निर्माण झाला ?

4. भारतीय लोक असंतुष्ठ का बनले असतील यावर तुमचे मत व्यक्त करा.

प्र.5वा. भारताच्या नकाशा आराखड्यात १८५७ च्या स्वातंत्र्य लढ्याची ठिकाणे दर्शवा. 2

Vilas Tambe Women's College of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Dumbarwadi Otur, Tal. Junnar (Pune)

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

८. चाचणी तयार केल्यानंतर त्या प्रश्नपत्रिकेच्या दोन्हीही विभागाची उत्तरसूची आणि गुणदान योजना तयार करावी लागते. पहिल्या विभागातील वस्तुनिष्ठ प्रश्नांच्या उत्तराचा शब्द, वर्णाक्षर, अनुक्रमांक किंवा चिन्ह याची प्रश्नवार व उपप्रश्नवार उत्तरसूचीमध्ये नोंद करावी. प्रत्येक बरोबर उत्तरासाठी द्यावयाचे गुण नमुद करावेत.

दुसऱ्या विभागात गुणदान योजना व उत्तरसूची तयार करताना शब्दांची शब्दरचना किंवा प्रश्नांचा आशय यांमधील उणिवा लक्षात येतात. म्हणून प्रश्नपत्रिका तयार करताना गुणदान व उत्तरसूची तयार करावी लागते. म्हणजे काही दोष आढळल्यास लगेच दूर करता येतात.

दुसऱ्या विभागातील लघुत्तरी आणि निबंधवजा प्रश्नातील प्रत्येक शब्दांच्या उत्तरातील अपेक्षित मुद्दे किंवा अपेक्षित उत्तराचे मुद्दे लिहावेत. व प्रत्येक मुद्द्यासाठी द्यावयाचे गुण नमूद करावेत. अशाप्रकारे उत्तरसूची व गुणदानयोजना तयार केल्यामुळे मूल्यमापन अधिक वस्तुनिष्ठ होते.

उत्तरसूची व गुणदान योजना

	विभाग 'अ'	
प्र १	रिकाम्या जागा	
१.	महसूल	१
२	लॉर्ड डलहौसी	१
३	एन्फिल्ड	१

Vilas Tambe Women's College of Education PU/PN/B.ED 245/2006 Otur, Tal. Junnar (Pune)

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

प्र.२रा.

१	राजकीय	लॉर्ड डलहौसीने संस्थाने खालसा केली.	1
२	आर्थिक	हस्तकला व कापडउद्योग दिवाळखोरीत	1
३	तात्कालीक	काडतुसांना गाय व डुकरांची चरबी	1
४.	सामाजिक	चालीरीती, रुढी, परंपरा यात इंग्रजांचा हस्तक्षेप	1

विभाग ब.

प्र.३रा

① इंग्रज आपल्या चालीरीती, परंपरा, रुढी यांत हस्तक्षेप करत आहे असे भारतीयांना वाटू लागले. सतीबंदी, विधवाविवाह हे कायदे जरी सामाजिकदृष्टीने योग्य असले तरी ते आपल्या जीवनपध्दतीमध्ये हस्तक्षेप करत आहे 2

② इंग्रजांनी आर्थिक उत्पन्न वाढविण्यासाठी महसूल पध्दती अस्तीत्वात आणली. शेतकऱ्यांकडून जबरदस्तीने महसूल गोळा केला शेतीव्यवस्था कोलमडून पडली. इंग्लंडच्या बाजारपेठेतील माल भारतात खपवून आर्थिक लाभ घेण्याचे धोरण ब्रिटीशांचे होते उद्योगधंद्यावर जाचक कर बसवले. 2

③ लॉर्ड डलहौसीने अनेक संस्थाने खालसा केली. गैरकारभाराचे निमित्त करुन नवाबाला पदच्युत केले. सातारा, नागपूर ही संस्थाने दत्तकवारसा नामंजूर करुन खालसा केली 2

④ ब्रिटिशांनी १८५६ मध्ये वापरण्यासाठी ज्या एन्फिल्ड बंदुका दिल्या त्यात वापरण्यासाठी काडतुसे दिली. त्यावर गाय व डुकरांची चरबी लावलेली होती ही काडतुसे दाताने तोडावी लागत. त्यामुळे या सैनिकांच्या धार्मिक भावना दुखावल्या. 2

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education
[illegible] Tal. Junnar, Dist. Pune.

(५) ब्रिटिशांनी हिंदी सैनिकांना एन्फिल्ड नावाच्या बंदुका दिल्या त्यातील काडतुसावर गाय व डुकरांची चरबी लावलेली होती. हे आवरण दाताने तोडावे लागे. त्यामुळे त्यांच्या धार्मिक भावना दुखावल्या.

प्र.४ था.

१. इंग्रजांनी उद्योगधंद्यावर जाचक कर बसविले भारतात विकसित झालेला हस्तकला व कापडउद्योग दिवाळखोरीत निघाला त्यांनी स्वतःचे उत्पन्न वाढविण्यासाठी नवीन महसूल पद्धती अमलात आणली 2

२. भारतात विकसित झालेला हस्तकला व कापड उद्योग दिवाळखोरीत निघाला. उद्योगधंद्यावर जाचक कर बसवले 2

३. हिंदु सैनिकांना एन्फिल्ड बंदुका दिल्या. त्यात नवी काडतुसे दिली त्यांना गाय व डुकरांची चरबी लावलेली होती हे आवरण त्यांना दाताने तोडावे लागे. 2

४. सतीबंदी, विधवाविवाह, हे कायदे सामाजिक दृष्टीने चांगले असले तरी ते भारतीयांच्या जीवनपद्धतीत हस्तक्षेप करत होते म्हणून भारतीय असंतुष्ट बनले असे मला वाटले. 2

Vilas Tambe Women's College of Education Dumbarwadi Otur Tal. Junnar
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

प्र.५ वा नकाशा

गुण २

Vilas Tambe Women's College of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Dumbarwadi Otur Tal. Junnar (Pune)

Principal
Villas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

शैक्षणिक महत्व

1) हे प्रॅक्टीकल पूर्ण करीत असताना मला प्रश्नपत्रिका कशी काढायची हे समजले भविष्यात मी शिक्षक सेवक म्हणून कार्य करीत असताना त्याचा फायदा होईल.

2) प्रश्नपत्रिकेत ज्ञान, आकलन, उपयोजन, कौशल्य यांना किती गुणदान करावयाचे हे समजले.

3. लघुत्तरी, दिर्घोत्तरी, वस्तुनिष्ठ या प्रकारच्या प्रश्नांना किती गुणदान करावे हे समजले.

४. प्रत्येक प्रश्न सोडविण्यासाठी साधारणपणे किती वेळ लागतो हे पाहून चाचणीला योग्य वेळ देता आला. ठरविलेल्या वेळात चाचणी पूर्ण करुन घेणे शक्य झाले.

५. वेगवेगळी उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी मूल्यमापनाची साधने कोणती साधने वापरावेत हे समजले.

६. संविधानतक्त्यामुळे गुणविभागणी व प्रश्नसंख्या यांचा अभ्यास करता येतो.

७. प्रश्नपत्रिका तयार करुन ती सोडवून घेतल्यामुळे विद्यार्थ्यांची प्रगती कोणत्या टप्यापर्यंत आली आहे व त्याला कोणत्या सरावाची गरज आहे हे समजते.

PU/PN/B.ED 245 / 2005
Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

८. अभ्यासक्रमाचे नियोजन करून घटकांची योग्य विभागणी करणे शक्य होते.

९. विद्यार्थ्यांच्या अंगी असलेले सुप्त गुण हे 'कौशल्य' या उद्दिष्टांतर्गत समजण्यास मदत होते.

१०. 'उपयोजनावर' आधारीत प्रश्नांचे उत्तर लिहीताना विद्यार्थी कितपत योग्य विचार करू शकतो याची प्रचिती येते.

Snehal
11/8/2022

Vilas Tambe Women's College of Education, Dumbarwadi Otur, Tal. Junnar (Pune)
PU/PN/B.ED
245 / 2006

Principal
Vilas Tambe Womens College of Education (B.Ed.)
Dumbarwadi(Otur) Tal. Junnar, Dist. Pune.

Adjectives chart
Appearance adjectives
beautiful, clean, drab, fancy, Plain, glamorous, handsome, long, Magnified, old-fashioned, plain, ugly, sparkling
Feeling adjectives
lazy, Jealous, Sad, Angry, clumsy, embarrassed, grumpy, fierce, Nervous, brave,
Colour adjectives
red, White, blue, Purple, black, green, orange, yellow, Purple, Pink, gray, Orange, brown, silver, gold, metallic
Size adjectives
big, large, huge, colossal, Small, short, tiny, teeny, tall, massive, little, miniature, fat, Skinny, thin, gigantic
Sound adjectives
noisy, loud, whisper, quiet, raspy, voiceless, screm, faint
Condition adjectives
clever, easy, helpful, careful, important, shy, wrong, famous, dead, alive, rich, gifted
Time adjectives
old, young, Short, quick, Fast, long, Modern, late, early, swift, Ancient, brief
Shape adjectives
wide, narrow, curve, deep, round, skinny, flat, chubby, high, low, steep, hollow, broad
SLOW
DARK
COLD
FULL
SMALL
UGLY
OLD
GOOD
HAPPY
NEW
HOT
EASY
YOUNG
BAD
BEAUTIFUL
RICH
BIG
FAST
DIRTY
LIGHT
POOR
SAD
CLEAN
THIN

Career Guidance

मराठी भाषा संरचना

मराठी

- प्राचीन
- मध्ययुगीन
- अर्वाचीन
  - साहित्य
    - गद्य
      - वैचारिक
        - निबंध
        - अग्रलेख
        - मृत्युलेख
      - ललित
        - लघुनिबंध
        - लघुकथा
        - चरित्र
        - आत्मचरित्र
        - नाट्यछटा
        - नाट्यप्रवेश
    - पद्य
      - संत
        - भुपाळी
        - गवळण
        - अभंग
        - ओवी
      - पंत
        - खंडकाव्य
        - महाकाव्य
        - आर्या
      - तंत
        - शाहिरी
        - लावणी
        - चुटके
      - निसर्ग
    - व्याकरण
      - वर्णविचार
      - अक्षरविचार
      - शब्दविचार
      - वाक्यविचार
      - परिच्छेदविचार
    - लेखन
      - श्रुतलेखन
      - अनुलेखन
      - निबंध लेखन
      - कल्पना विस्तार
      - जाहिरात लेखन
      - संवाद लेखन
      - म्हणी उपयोग
      - मुद्द्यावरून गोष्ट
- आधुनिक

Shri Gajanan Maharaj Shikshan Prasarak Mandal's

VILAS TAMBE COLLEGE OF EDUCATION

Vilas Tambe Women's College Of Education Dumbarwadi Otur, Tal.Junnar (Pune) PU/PN/B.ED 245 / 2006

Dumbarwadi, Otur

B.Ed. I Year 2021-22

B.Ed. 106 - (A): Understanding Disciplines & School Subjects - Marathi

(Marathi/Hindi/English/Science)

Name of Student: ~~Mr~~/Mrs. Devyani Gopichand Gaikwad **Roll No.** 12

Practical: मराठी साहित्य - कविता अहवाल

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) Satisfactory a) Good 5) Excellent

No.	Criteria	1	2	3	4	5
1	प्रस्तावना			✓		
2	साहित्य प्रकाराची निवड				✓	
3	साहित्याची चिकित्सा					✓
4	साहित्य प्रकार			✓		
5	साहित्याचे सामाजिक महत्व					✓
6	सांस्कृतिक महत्व					✓
7	साहित्य प्रकाराविषयी मत				✓	
8	संदर्भ			✓		

अनुक्रमणिका

PU/PN/B.ED
245 / 2006

अ.क्र	तपशील
१.	प्रस्तावना
२.	उद्दिष्टे
३.	महत्त्व
४.	गरज
५.	कवितेच स्वरुप व व्याख्या
६.	कवितांचे प्रकार
७.	मराठी कवितेचा विकास
८.	संदर्भ सूची
९.	अभिप्राय

PU/PN/B.ED 245 / 2006

प्रस्तावना -

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अभ्यासक्रमाअंतर्गत कोर्स क्र १०६-अ मध्ये मराठी साहित्य कविता अहवाल या विषयाचा प्रात्यक्षिक कार्य समावेश करण्यात आला आहे.

साहित्य हे मानवी भाव भावनांच्या आविष्काराच्या गरजेतून निर्माण झालेले आहे. प्राचीन भारतीय साहित्याला काव्य असे संबोधले आहे. साहित्याचा आविष्कार हा काव्यात्मक असतो. कुठल्याही भाषेतील प्रथम साहित्य निर्मिती ही पद्यात्मक / काव्यात्मकच आहे.

कविता हा साहित्यातील एक महत्वाचा प्रकार आहे. कविता मुख्यत: छंदोबद्ध व रसबद्ध असतात. कवितेतून जीवन कळते, समजते व उमगते. कविता, ओव्या, अभंग किंवा श्लोक हे साहित्याचे माध्यम आहे. त्यामध्ये मनाच्या भावना, वस्तुस्थिती किंवा मन:स्थिती

Vilas Tambe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Otur Tal-Junnar (Pune)

उद्दिष्टे –

१. विद्यार्थ्यांमध्ये कवितेचे महत्त्व पटवून देणे.

२. बालकांत होणाऱ्या भावभावनांचा विकास करणे.

३. कवितेतून अनेक विचार, अनुभव व प्रेरणा मिळते.

४. मुलांमध्ये श्रवण, वाचन ह्या कौशल्याचा विकास करणे.

५. बौद्धिक विकास होण्यास मदत होते.

६. कविता व स्वर यांचे नाते अतूट आहे. म्हणून मुलांमध्ये आवाजातील चढ-उतार, माधुर्य, लय वाढीस लागण्यास मदत होते.

* महत्व *

1. कवितेतून आपण सुख, दुःख, आनंद, प्रेम यांचा यथार्थता पूर्ण अनुभव मिळतो.

PU/PN/B.ED/245/2006

2. कविता या माध्यमातून भावनांचा विकास होतो.

3. मानवाला कवितेतून प्रेरणा मिळते. व आपले कर्तव्य पूर्ण करण्यास मदत होते

4. कवितेतून भावनात्मकता, अध्यात्मिकता, सहजता, सौंदर्य प्रियता, शांतता यांची अनुभूति आपल्यास येते.

5. जेव्हा अंतःकरणात शब्दांची उत्पत्ति होते तेव्हा कवितेची निर्मिती होते.

6. कवितेमुळे मुलांचे भविष्य घडते.

7. कविता लयबद्ध म्हणल्याने त्या मुलांना खूप आवडतात व एखादी संकल्पना त्यातून

गरज

Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006

- कविता ही शब्दबद्ध असावी त्यातून मुलांना नवीन शब्द समजतात.

- कवितेतून मुलांना नवीन संकल्पना समजतात.

- कवितेमुळे श्रवण, वाचन कौशल्य विकसित होते त्याचा परिणाम त्याच्या भावी जीवनावर होतो.

- कवितेमुळे अध्ययन - अध्यापन प्रभावी होते त्यामुळे कविता शिकवणे गरजेचे आहे.

- कविता किंवा गाणी माणसाची सांस्कृतिक गरज आहे.

- विद्यार्थ्यांच्या भावनांच्या विकास होण्यासाठी कविता ही फार मोठी गरज आहे.

कवितेचे स्वरुप व व्याख्या

Vilas Tambe Women's College Of Education
PN/PN/B.ED
245 / 2006

मम्मटाने निर्दोष, गुणयुक्त आणि अलंकार [illegible]त रचना म्हणजे काव्य. वामन आपल्या काव्यव्याख्येत गुणयुक्त, रीतीपुर्ण, विशिष्ट अशा [illegible]रचनेला काव्य मानतो. कवितेमध्ये शब्द, [illegible] नाद, लय इ. घटक असतात. कवितेमध्ये प्रतिमा, रूपक, प्रतिक यांच्या माध्यमातून [illegible] अविष्कृत केला जातो. कवितेतील भाषिक [illegible], अर्थघटक एकमेकांशी अविभाज्यपणे जोडले गेलेले असतात.

व्याख्या -

[illegible]ट - दोषरहित, गुणांची युक्त आणि सामान्यत: अलंकारांनी युक्त परंतु क्वचित तसे नसलेले शब्द आणि अर्थ म्हणजे काव्य

जगन्नाथ पंडित - रमणीय अशा अर्थाचे प्रतिपादन करणारे शब्द म्हणजे काव्य.

[illegible]

कवितांचे

प्रकार –

Vilas Tahilbe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Otur, Tal. Junnar (Pune)

कणिका	गझल
खंडकाव्य	चारोळी
अभंग	चित्रपटगीत
आर्या	चौपदी
ओवी	दशपदी
अंगाई	दिंडी
नाट्यसंगीत	पोवाडा
बालकविता	बालगीत
भक्तिगीत	भलरी
भावगीत	महाकाव्य
मुक्तछंद	रुबाया
लावणी	विडंबन
श्लोक	विनोदी कविता

मराठी कवितेचा विकास

PU/PN/B.ED 2006

कविता हा जसा व्यक्तिगत भावानुभूती [..]पणे साकारणारा साहित्यप्रकार आहे, [तसा]च तो सामाजिक वास्तवाला भिडणारा [..]ताचा साहित्यप्रकार आहे. मराठी साहित्यामध्ये [कविता] आणि समकालीन सामाजिक, राजकीय, [सांस्कृ]तिक वास्तव यांचे अनेकपदरी नाते प्राचीन [का]ळापासून चालत आलेले आहे. सभोवतालच्या [वास्त]वाचा संबंध काव्याचे विषय, आशय, [अभि]व्यक्तीचे स्वरूप व प्रकार आणि काव्याची [प्रयो]जने यांच्याशी नेहमीच प्रत्यक्षाप्रत्यक्षपणे [नि]गडलेला असतो. प्रत्येक कालखंडातील काव्यात [स]माजाच्या अंतरंगाचे सूक्ष्म दर्शन घडते.

समाजचित्रणाचे स्वरूप व काव्यातील [त्या]चे स्थान यामध्ये काळाच्या ओघात बरेच [बद]ल होत गेलेले आहेत. असे असले तरी [स]माजातील बऱ्या वाईट प्रवृत्तींचा निर्देश करणे. [त्या]च्या व्यक्तिमत्वावर होणारे परिणाम दर्शविणे,

D. Vilas Tambe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006

संदर्भ सूची

१. भारतीय साहित्य- ग. त्र्यं. जोशी

२. कविता आणि प्रतिमा- सुधीर रसाळ

३. पाच कवी- मंगेश राजाध्यक्ष

४. अर्वाचीन मराठी काव्य-
श. श्री. जोग

५. कवितेविषयी-
डहाके. व. आबाजी

Vilas Tambe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Dumbarwadi Otur, Tal.Junnar (Pune)

अभिप्राय

पुणे विद्यापीठाच्या अंतर्गत प्रथम वर्ष बी.एड अभ्यासक्रमांतर्गत, 'मराठी साहित्य - कविता अहवाल' हे प्रात्यक्षिक कार्य करण्याची संधी मिळाली. हे प्रात्यक्षिक कार्य करताना विविध घटकांचा बारकाईने अभ्यास करण्यात आला. त्यामध्ये कविता, कविताचे प्रकार, गरज व महत्व या बाबींचा अभ्यास केला.

हे प्रात्यक्षिक कार्य पूर्ण करण्यासाठी सर्व छात्राध्यापक व मार्गदर्शक प्रा. कदम सर यांचे मोलाचे मार्गदर्शन मिळाले. त्याबद्दल सर्वांचे मनापासून धन्यवाद!

Shri Gajanan Maharaj Shikshan Prasarak Mandal's

VILAS TAMBE COLLEGE OF EDUCATION

Vilas Tambe Women's College of Education, PU/PN/B.ED 245 / 2006, Dumbarwadi Otur, Tal. Junnar (Pune)

Dumbarwadi, Otur

B.Ed. I Year 2021-22

B.Ed. 107 - (A): Pedagogy of School Subjects - ...मराठी...........

(Marathi/Hindi/English/Science)

Name of Student: Mr/Mrs...Gaikwad Devyani Gopichand.. Roll No...12......

Practical: ......भित्ती पत्रक - मराठी......

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) Satisfactory a) Good 5) Excellent

No.	Criteria	1	2	3	4	5
1	प्रस्तावना			✓		
2	उद्दिष्टे				✓	
3	महत्व गरजा				✓	
4	विषयाची निवड योग्य कागदाची निवड			✓		
5	रंगीत पेनचा योग्य वापर				✓	
6	हस्ताक्षर					✓
7	योग्य नक्षीकाम, संरचना कलाकुसर				✓	
8	[illegible]					✓

भिती पत्रक

Women's College Of Education

Villas Tambe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006

अनुक्रमणिका

अ.क्र	तपशिल
१.	प्रस्तावना
२.	पुर्वतयारी
३.	सादरीकरण
४.	शैक्षणिक महत्व
५.	अभिप्राय

Vilas Tambe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Dumbarwadi Otur, Tal. Junnar (Pune)

प्रस्तावना :~

अध्यापनाद्वारे आवश्यक ते अनुभव घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगामध्ये अपेक्षीत बदल घडून आणण्यासाठी आवश्यक अशा दृक साधने व श्राव्य साधने अशा दृकश्राव्य साधनांचा वापर प्रभावीपणे करणे अनिवार्य असते. हे प्रभावी साधने [illegible] अध्ययन प्रभावीपणे देणारी साधने होत.

भित्तीपत्रकाचा समावेश या शैक्षणिक साधनांमध्ये होतो म्हणून सदर प्रात्यक्षिकाचा समावेश बी.एड अंतर्गत प्रात्यक्षिकामध्ये केला जातो. प्रत्येक व्यक्ती ज्ञानेंद्रियामार्फत अनुभव मिळवते. अनुभवातून माणूस शिकतो. म्हणून शिक्षक घटक व उद्दिष्टे निश्चित झाल्यानंतर अध्यापनाची परिणामकारकता प्रभावी साधने वापरावीत की ज्यामुळे ज्ञान विद्यार्थ्यांना दिर्घकाल स्मरणात राहील.

पूर्वतयारी

Vilas Tambe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Dumbarwadi Otur, Tal. Junnar (Pune)

भित्तीपत्रक तयार करणे या प्रात्यक्षिकांतर्गत

मराठी भाषा संचरना

या घटकाचे भित्तीपत्रक तयार केले. सदर भित्तीपत्रक कार्डशिट पेपर, स्केचपेन, मार्करपेन, वेगवेगळ्या कलरफुल कार्डशिटचे तुकडे यांच्या साहाय्याने तयार करण्यात आले.

मराठी भाषेच्या संरचना स्पष्ट करताना भित्तीपत्रकाच्या सहाय्याने एका दृष्टीक्षेपात संपूर्ण घटकाची माहिती मिळते. आराखडा व रंगसंगतीचा वापर केला असल्याने विद्यार्थी आकर्षित होतात.

Vilas Tambe Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Dumbarwadi Otur, Tal. Junnar (Pune)

शैक्षणिक महत्व :~

1) अध्यापन कार्यात विविधता आणता येते.

2) विदयार्थ्यांची अभिरुची आवड, कल्पकता या क्षमता व कौशल्यात वाढ होते.

3) भित्तीपत्रकाच्या सहाय्याने अवघड संकल्पना सहज स्पष्ट होतात.

4) भित्तीपत्रकाच्या वापराने अध्यापनात मनोरंजकता आणता येते.

5) विदयार्थ्यांच्या पंचेंद्रियांचा विकास होतो

अभिप्राय

Dr. Vilas Dandke Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006

बी.एड अभ्यासक्रमांतर्गत मराठी विषयांतर्गत भित्तीपत्रक तयार करणे हे प्रात्यक्षिक कार्य समाविष्ठ करण्यात आले होते.

या प्रात्यक्षिकाचे महत्व म्हणजे याद्वारे भित्तीपत्रक तयार करणे ही संकल्पना स्पष्ट करण्यात आली. या प्रात्यक्षिकामुळे छात्रअध्यापकांच्या कल्पना शक्तीला वाव मिळाला. त्याचप्रमाणे सुप्तगुण व कल्पना शक्तीचा विकास होण्यास मदत झाली.

हे प्रात्यक्षिक कार्य पुर्ण करताना प्रत्येकाने आपल्या पद्धतीने कल्पकतेने प्रात्यक्षिक पुर्ण केले सदर प्रात्यक्षिक कार्य तयार करताना ज्या घटकावर प्रात्यक्षिक तयार करायचे त्या घटकांचा सखोल

Shri Gajanan Maharaj Shikshan Prasarak Mandal's

VILAS TAMBE COLLEGE OF EDUCATION

Dumbarwadi, Otur

B.Ed. I Year 2021-22

B.Ed. 107 - (A): Pedagogy of School Subjects - ....English.....

(Marathi/Hindi/English/Science)

Name of Student: Mr/Mrs. Musale Priyanka Tanhaji Roll No. 18

Practical: ....Book Review....

EVALUATION SCHEME

Rating Scale 1) Unsatisfactory 2) Average 3) Satisfactory a) Good 5) Excellent

No.	Criteria	1	2	3	4	5
1	Introduction				✓	
2	Background				✓	
3	Organization of Content				✓	
4	Important features of Book				✓	
5	Style and Language			✓		✓
6	Positive and Negative aspect				✓	
7	Charactarization					✓
8	Impact of Author & General Remark			✓		

INTRODUCTION

PU/PN/B.ED
245 / 2006

It gives me immense pleasure to express a deep sense of gratitude to Savitribai phule, pune university to include novel or drama analysis as a part of B.ed. I year Curriculum.

This practical 107-A 'Novel or drama analysis is very useful as a teacher of English subject.

For This purpose I have choosen The novel 'Swami and Friends' by R.K. Narayan. He is one of the most celebrated Indian english novelist and swami and friends is his best novel.

In the detailed study of this novel. The students will learn about R.K. Narayan as a pure artist. His first novel, Swami and friends is an episodic narrative recounting the adventures of a group of school boys.

Lastly I express my heartfelt

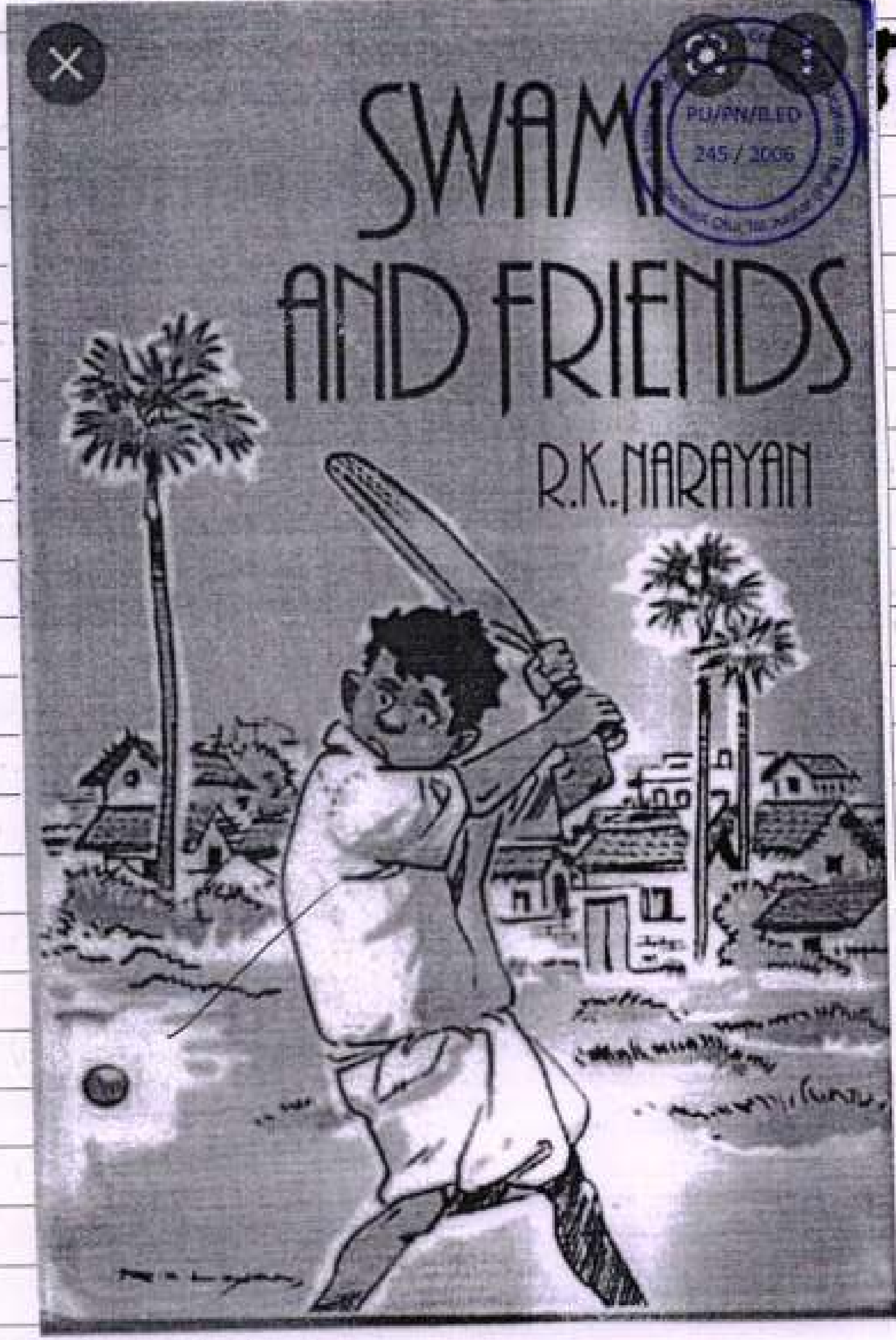
SWAMI
AND FRIENDS
R.K. NARAYAN
PU/PN/ILED
245 / 2006

BACKGROUND

Vidyavardhini Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006

Background :-

Swami and Friends is the story of the tumultuous friendship of swaminathan, his four childhood friends, and a new boy named Rajam.

It takes place in British-colonial India in the year 1930. The story begins by introducing Swaminathan and his friends Somu, Shankar, Mani and Pea.

There are books of which the backs and covers are by far the best parts that true but not always. Swami and friends a timeless piece of literature the novel decribes the rain bow world of childhood sociopolitical background of pre independence India and early boyhood of boys of the likes of swami growing up in the interior of south india.

The incidents happend in a village named Pipalnagar during the day.

ORGANISATION OF CONTENT

Women's College Of Education
245 / 2006
Dumbarwadi Otur, Tal. Junnar (Pune)

Swaminathan is a lazy schoolboy who lives with his father, mother, and grandmother in Malgudi. He attends the Albert Mission school with his friends Samuel, Sankar, Somu, and Mani. The arrival of a new student Rajam the son of a wealthy police superitendent threatens Swami's popularity. After an initial rivarly. swami and Rajam reconcile and become friends.

A protest, part of Gandhis non-cooperative movement, erupts through the town. Swami, participating in the protests, breaks the window of the headmasters room. Rajam's father leads of a violent crackdown of the protest. The next day, a distressed swami runs away from the school after the headmaster vows to punish participating students. He is subsequently expelled from albert Mission and is compelled to enroll in the stricter and more rigorous Board high school.

Rajam and Swami start a cricket club, gathering friends together for practice after school, in which swami is chronically tardy due to his relative

Now expelled from two schools, and fearing his father's wrath at home, swami runs away from town. Becoming lost and hungry, swami regrets his decision. Meanwhile, swamis father attempts to locate his missing son. Swami is discovered by a man carrying a cart who promptly contacts his parents. swamis relief at returning home turns to dismay when his friends report that they have lost their cricket game, and Rajam declares the end of their friendship.

One night, Mani informs Swami that Rajam and his family are locating to another city. Swami wakes up early the next day to attempt to reconcile and bid his farewell to Rajam, gifting him a copy of Hans christen Anderson's fairy Tales. He asks Rajam, as the train speeds away, if he would ever return, but his reply is drowned out by the sound of the locomotive. Swami weeps, wondering if Rajam would ever think of him again.

IMPORTANT FEATURES OF BOOK

PU/PN/B.ED 245/2006

③ Althoggh he can be arrogant or deceitful at times, and is easily swept up in the plans and entausiasms of others.

④ Swami and friends is a good read for the kids and teens alike. Also the book is widely used in the Asian continent as a study text for the students who study literature as a subject at school.

⑤ Swami and friends is interesting read that could be enjoy from top to bottom. but the work attributes a lot of literary values even if it is a teen book.

STYLE AND LANGUAGE

① R.K. Narayan's writting style was marked by simplicity and subtle humor. He told stories of ordinary people trying to live their simple lives in a changing world.

② English is a west Germanic language of the Indo-European language family, originally spoken by the inhabitants of early medieval England.

③ Swami and friends is the first of a trilogy of novels

POSITIVE AND NEGATIVE ASPECT

Women's College ... PU/PN/B.ED ... Otur, Tal. Junnar (Pune)

① The novel follows a ten years old schoolboy, swaminathan, and his attempts to court the favour of a much wealthier schoolboy. Rajam.

② A good read for the kids and teens alike. Also the book is widely used In the Asian continent as a study text for the students who study literature as a subject at schools. This does not mean that the book is filled with heavy grammar and technical jargon

③ Actually the truth is in contrary to this English used in the book is both plain simple. without any troubling words for the kids.

④ The bad effects of a rumour are mentioned in the story. How a complain turns in to a rumour and spread like forest fire and made people angry

CHARACTERIZATION

Swami is considered average among his friends

* W.S. Swaminathan :- A ten-year-old boy studying at albert Mission School, Malgudi. He lives in Vinayak Mudalr street. He is later transferred to Board high school.

* Mani :- Swamis classmate at Albert Mission School lives in Abu Lane, he is known as 'Mighty good for nothing. He carries around a club sometimes, and threatens to beat his enemies to a pulp. He is hardly concerned about his studies.

* M. Rajam :-

Swamis classmate at Albert Mission School, lives in Lawley Extension. His father is the Deputy Police Superitendent of Malgudi. He previously studied at an English boy's school, Madras. He is also the captain of Malgudi cricket club.

* Somu :-

Monitor of 1st Form A section, lives kabeer street. He fails in 1st Form and is automatically excluded from the group.

* Sankar :-

Swamis classmate in 1st Form A Section. His father gets transferred at the end of the term. He

Swamis house :-

* W.T. Srinivasan :- Swamis father, a lawyer.
* Laxmi - Swami's mother, homemaker
* Swamis grandmother.
* swamis late grandmother (sub-magistrate)
* Subbu :- Swamis younger brother

Others :-

* Rajam's father - A Deputy Police superitendent.
* Rajam's mother
* The Headmaster of Albert Mission school.
* The Headmaster of the Board school.
* Dr. kesavan - A physician in the Board school.
* Mr. Nair - An officer at District forest office.
* Ranga - A cart man

IMPACT OF AUTHOR & GENERAL REMARKS

Swami and Friends the book written by R.K. Narayan is it remind us about our childhood memories such as mischiefs in childhood, plucking mangoes etc. and in short it briefly explains the

Vilas ... Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006
Otur, Tal. Junnar (Pune)

CONTRIBUTION IN THE LITERACY FIELD

Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006

asipuram Krishnaswami Iyer Narayanswami (10 october 1906 - 13 May 2001) was an India writer known for his work set in the fictional South Indian town of Malgudi. He was a leading auther of early Indian literature in English along with Mulk Raj Anand and Raja Rao.

Among Narayans other landmark works are the Batchlor of Arts (1973), The Dark Room (1938), The English Teacher (1945) and waiting for the Mahatma (1955) and the novella, Grand mothers Tale (1992). In 1941, he founded his own publishing house and his works quickly found place in the bookshelves of Indian homes.

In 1964, he received the Padma Bhushan during the Republic Day honours. In 1980, he was awarded the AC Benson Medal by the Royal society of literature, of which he was an honorary member. In 1982 he was elected an honorary member of the American Academy of Arts and letters.

EDUCATIONAL IMPLICATION

Women's College Of Education
PU/PN/B.ED
245 / 2006

Book Reviews are Important because they act as reflection and interaction for the auther to truly get a sense of how the community is reacting and embracing their work.

Develop an understanding of the publications that are out there. Just like how reading academic papers affords you the benefit of being abreast with the latest research, writing book, review allows you the opportunity to learn more about a field.

Book review are invaluable to reader and authors. Pasting reviews helps readers figure out which book they might want to read next. And thats exactly why reviews help authors, too. An Informative review, written with the information readers are looking for, can help readers discover new book.

Snehal
27/5/2022

THANK YOU !

Shri Gajanan Maharaj Shikshan Prasarak Mandal's

VILAS TAMBE WOMEN'S COLLEGE OF EDUCATION

Approved by N.C.T.E.New Delhi & Affiliated to Savitribai Phule Pune University Pune
At.Dumbarwadi (Otur), Post-Khamundi, Tal.Junnar, Dist-Pune. Pin- 410504
ID No.: PU/PN/B.Ed./245-2006

Student Name :

Roll No. 08 Class : B.ed - I Date : 13 / 08 / 2022

Subject : (05) प्रगत अध्यापनशास्त्र आणि माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचे उपयोजन

Student's Sign. [signature]

Invigilator's Sign. [signature] 13-08-2022

Q.No.	1	2	3	4	5	6	7	8	Total	Sign of Prof. In-charge
Marks	12	11	11	10	14				58/80	[signature] 18/...

फिलिप जॅक्सन प्रतिमान

अध्यापन करणे हे क्लिष्ट कार्य आहे. हे कार्य करताना पध्दतशीर नियोजनाची गरज असते. अध्यापनात विविध टप्पे असतात आणि त्याची रुपरेषा तयार केली जाते. त्याला अध्यापनाचे टप्पे म्हणतात. फिलीप जॅक्सन यांनी सांगितलेले अध्यापनाचे टप्पे पुढीलप्रमाणे स्पष्ट करता येईल

12

1] अध्यापनाचे पूर्व सक्रिय टप्पे :-

अध्यापनाच्या या टप्प्यात अध्यापनाचे पूर्ण नियोजन केले जाते. अध्यापनाला सुरवात करण्यापूर्वी किंवा वर्गात प्रवेश करण्यापूर्वी शिक्षक जी तयारी करतो. त्याचा समावेश या टप्प्यात विद्यार्थ्यांना अध्ययनातून साध्य होणारी उद्दिष्टे धोरण आणि धोरण आणि पध्दती यांचा समावेश पाठाच्या नियोजनात करावा लागतो. शिक्षक अध्यापन करताना शै. साधनांचा वापर करावा लागतो. यामध्ये सुनियोजित केलेले उपक्रम

① उद्दिष्टे निश्चित करणे -; अपेक्षित वर्तनबदल करण्यासाठी शिक्षकाने

अध्यापनाची उद्दिष्टे निश्चित करावी लागतात. ही उद्दिष्टे शाळा व अभ्यासक्रम यानुसार निश्चित केले जातात.

1) शिकविण्यासाठी घटक/चातुर्याची निवड
उद्दिष्टे निश्चित केल्यानंतर शिक्षकाला चातुर्याची निवड करावी लागते. विद्यार्थ्यांच्या वर्तनात अपेक्षित बदल करण्यासाठी कोणत्या चातुर्याची निवड करावी याचा निर्णय शिक्षकाला घ्यावा लागतो. हा निर्णय घेताना तो अध्यापकाची गरज, महत्त्व व विषय पाहतो.

2) चातुर्य मुलांसमोर क्रम
शिक्षकाला तार्किक व मानसशास्त्रीय रीतीने चातुर्य मुलांसमोर क्रम लावावा लागतो. ही व्यवस्था अध्यापन [illegible] करते.

3) अनुदेशन पद्धतीची निवड
चातुर्य मुलांसमोर क्रम लावून झाल्यानंतर शिक्षकाला संबंधित योग्य पद्धती व धोरणे यांविषयी निर्णय घ्यावा लागतो.

3] अध्यापन मार्ग, केव्हा आणि कसे
विद्यार्थ्यांविषयी निर्णय घेणे व मुलांच्या निर्णय घेणे एकदा पूर्ण झाले की शिक्षकाला पूर्ण नियोजनेला अध्यापन [illegible] तयार करावा लागतो.

2] अध्यापनाचे परस्पर टप्पे
[illegible] रीतीने विद्यार्थ्यांना दिले जाणारे अध्ययन अनुभव आणि योजनांची अंमलबजावणी यांचा समावेश होतो. अध्यापन ही क्रिया प्रक्रिया आहे. अध्यापनकर्त्याला परस्पर संवाद करण्यासाठी [illegible] पद्धतीचा रचना यामध्ये केली जाते.

(1) वर्गाचा आकार
शिक्षकाने वर्गात प्रवेश केल्यानंतर तो वर्गाचे आकलन करतो. तो विद्यार्थ्यांकडे पाहिल्यानंतर [illegible] शिक्षकाने वर्गात [illegible] पाहिजे.

(2) अध्ययनकर्त्याला समजावून घेणे
कोणत्या प्रकारचे वातावरण करून आल्यावर शिक्षकांना नवीन विद्यार्थी त्यांच्या [illegible] समजावून घेणे आवश्यक केले पाहिजे. कि [illegible] क्षमता [illegible] पाहिजे.

(iii) अध्यापन रचनात्मक कृती
अ) समज - जेव्हा शिक्षक वर्गात प्रवेश करतो तेव्हा त्याला [illegible] संबंधित [illegible] शिक्षकाचे [illegible] समजावून घेतो.

ब) निदान
[illegible] नुसार शिक्षक विद्यार्थ्यांच्या [illegible]

क) प्रतिक्रिया - या कृतीमध्ये शिक्षक [illegible] विद्यार्थी [illegible] विद्यार्थी विशेष [illegible] शिक्षकात [illegible]

3] अध्यापनाचे नेमणूक टप्पे
विद्यार्थ्यांचे अध्यापन निश्चित [illegible] मूल्यमापन [illegible] उपयुक्त [illegible] मूल्यमापन करतात व [illegible] योग्य रीतीने मूल्यमापन करतात.

उपक्रम
(i) अध्यापनाद्वारे आलेले [illegible] बदल [illegible]
[illegible] विद्यार्थ्यांचे [illegible] व [illegible] विद्यार्थ्यांच्या [illegible] शिक्षकाचे [illegible] पद्धती व कोणत्या प्रमाणे आहे.

(ii) चाचणीची साधने व तंत्राची योग्य निवड
विद्यार्थ्यांच्या [illegible] वर्तन [illegible] तुलना [illegible] शिक्षक चाचणीची [illegible] या साधनाद्वारे [illegible] मूल्यांकन केले व [illegible] निवड करतो [illegible] दिले जाते.

अंतरंगाचा शोधणारे पुरावे जमविणे
शिक्षणातील अशीच पद्धत वापरली प्रयोग करून शिकवताना विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता व सौंदर्याची ज्ञानी याशिवाय मार्गानी शिकवण ... उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी अध्यापन शोधणे व इतिहासामध्ये फेरबदल कसा करावयाचा याचे मार्गदर्शन मिळते

इयत्ता ८ वी च्या इतिहास विषयातील - इतिहासाची साधने या पाठासाठी हे प्रतिमान पुढीलप्रमाणे वापरता येईल.

1. विद्यार्थ्यांच्या वर्तमान ज्ञान करण्यासाठी शिक्षक इतिहासाच्या नीट साधनांचे विश्लेषण करतो.

२. पुन्हा देण्यासाठी ऐतिहासिक साधनांचा आढावा आकृतीशी मिळणारा निर्णय तो घेतो.

३. निवडलेल्या साधनसामुग्रीशी उद्दिष्टे शिक्षक निश्चित करतो.

४. प्रतिमान वापरताना नाण्यांची साधने व योग्य तंत्राची निवड योग्य पद्धतीने करता येईल.

५. विद्यार्थ्यांना जेव्हा प्रकारा मुद्दा समजत नाही. तेव्हा शिक्षकांनी विविध उदाहरणे देऊन त्या मुद्याचे स्पष्टीकरण देणारा निर्णय घ्यावा.

६. शिक्षक वर्गाचा आकार समजावून घेऊन अध्ययनकर्त्यांना योग्य प्रकारची प्रतिक्रियांसहीत अध्ययन घेण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे विद्यार्थ्यांची आवड, रुचि, छंद व शैक्षणिक पार्श्वभूमी, शिक्षकांनी समजावून घेतली पाहिजे
अशा प्रकारे एक शिक्षक म्हणून विविध प्रतिमानाच्या पायऱ्या क्रमाप्रमाणे मांडता येतील.

प्र. १२) समस्या आधारीत अध्ययन व कथानक आधारित अध्ययन :—
अध्यापन शास्त्र हे शिक्षक आणि शिक्षण प्रक्रियेशी संबंधित आहे. विद्यार्थ्यांना अध्ययनात कार्यक्षमता प्रयोग व समायोजन प्रभावी होते. शिक्षणातील अध्ययन ही एक विकासात्मक प्रक्रिया आहे केवळ माहिती किंवा शिक्षण देणे हा शिक्षणाचा उद्देश नसून विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास करणे या शिक्षणाचे हे उद्दिष्ट आहे. अध्यापनाचे उद्दिष्ट विद्यार्थ्यांचे अध्ययन घडवून आणणे हे असते

समस्याधारीत अध्ययन —: संकल्पना
समस्याधारीत अध्ययन हा एक ________ दृष्टिकोन असून या दृष्टिकोनानुसार विद्यार्थी समस्येच्या निराकरणामधून अध्ययन प्रक्रिया पूर्ण केली जाते. समस्या निराकरण करत असताना व्यावहारिक अध्ययनाचे ज्ञान आहे त्या सामग्री व विशिष्ट व्यूहरचनेचा वापर करतो. अध्ययन अध्यापनाची पारंपारिक पद्धती एकरेषीय स्वरूपाची असून शिक्षण अभ्यासपूर्णाचे विशिष्ट काम एकाच प्रकारे केले जाते. विद्यार्थी त्यात अवचितपणे सहभागी होतो.

कथानक आधारीत अध्ययन —:
कथाधारीत आधारीत अध्ययन अध्यापन पद्धतीतील पद्धतीशास्त्र आहे. याद्वारे जो अध्ययनकर्ता असतो त्याचे अध्ययन कथेच्या द्वारे आणि जागृती यामध्ये विकसित करून घेतले जाते यामध्ये अध्ययनासाठी जी परिस्थिती दिली जाते ती वास्तवतेच्या जगात घडणारी वर्णनात्मक स्वरूपातील, गुणागुणांचा प्रसंग संवादात्मक व कथनात्मक असू शकते.

(अ) स्वरूप —: समस्याधारीत अध्ययन हा अध्ययनाचा विद्यार्थी केंद्रित दृष्टिकोन असून स्वयंसाध्य पद्धती हे ते ________ विद्यार्थ्यांचे एकत्रित गट समस्याधारीत अध्ययन केले जाते यामध्ये शिक्षक विद्यार्थ्यांना अध्ययनाच्या सुविधेचा मार्गदर्शकाची भूमिका पार पाडत असतो. समस्या निराकरणाच्या कौशल्याचा विकास घडवून या पद्धतीचा वापर केला जातो. यामध्ये बोधात्मक क्रियेला चालना मिळते

कृत्यात्मक आधारीत अध्ययन :- स्वरुप व अर्थ.

परिस्थिती आधारीत अध्ययनामध्ये जी परिस्थिती नष्ट केलेली असते ती अध्ययनी करणे उपयोगी असते. या परिस्थितीत जे घटक असतात त्यात मानवी कृतीवर लक्ष दिले गेलेले असते. व या अध्ययनात उपयोगी जी समस्या असते ती अद्यापर्यंत सुटलेली नाही. यात दिलेली परिस्थिती शिक्षक व विद्यार्थ्यांकडून निर्माण केलेली असते. अशा परिस्थितीत जी सहभागी होणाऱ्या विद्यार्थ्यांचा अपार वाढविते.

को] शिक्षक- भूमिका

समस्या आधारीत अध्ययन :-

या दृष्टीकोनानुसार शिक्षक विद्यार्थ्यांना समूह कौशल्य व वर्तणूक यांचा विचार करून विद्यार्थ्यांसमोर योग्य समस्या उपस्थित करतात. विद्यार्थी समस्येच्या उत्तरापर्यंत जाऊन पोचण्याचे प्रयत्न करतील. शिक्षक विद्यार्थ्यांना आवश्यक करेल. असा शिक्षक मार्गदर्शकाची भूमिका निभावतो.

कृत्यात्मक आधारीत अध्ययन :-

या दृष्टीकोनानुसार शिक्षक विद्यार्थ्यांना आजूबाजूच्या जगात घडणारी, वैज्ञानिक स्वरूपाची गुणगुणांशी एकत्रित होणारी, तसेच वेगवेगळी पात्र असणारी कथा सुचविते. व त्यानुसार आवश्यक त्या ठिकाणी शिक्षक विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतो.

3] अध्ययनाच्या पायऱ्या :-

या दृष्टीकोनानुसार शिक्षक विद्यार्थ्यांना काही समस्या किंवा प्रश्न निर्माण करतात. आणि त्याचा शोध घेण्याचा प्रयत्न विद्यार्थी करतो.

1] समस्या किंवा प्रश्न समजून घेणे.

शिक्षक समस्येचे वाचन चर्चा व विश्लेषण करून विद्यार्थी त्या समस्येचे विविध भाग घटक किंवा पात्र समजावून घेतात. थोडक्यात समस्येचे घटक शोधून व एकत्रिकरण केले जाते.

2] समस्येसंबंधी माहिती

समस्येचे आकलन व एकत्रीकरण झाल्यानंतर विद्यार्थी यादरम्यान आम्ही विद्यार्थी एकमेकांशी चर्चा करतात व संबंधित माहिती मिळवणारे स्रोत उपलब्ध करून देतात.

3] माहिती गोळा करणे

विद्यार्थी स्वतःजवळील एकमेकांशी ज्ञान व कौशल्य यांना अनुसरून आवश्यक माहिती गोळा केली जाते.

4] संकलित माहितीचे पर्यवेक्षण

समस्येचे पूर्ण निराकरण करून देण्यास सर्व माहितीचे संकलन झाल्यानंतर विद्यार्थी एकमेकांच्या मदतीने माहितीचा अर्थ लावण्याचा प्रयत्न केला जातो.

5] संभाव्य उत्तरांची यादी

समस्या सोडविण्यासाठी त्या विविध साधनांचा, पाठ्यपुस्तकांचा उपयोग केलेला असतो त्या सर्वांचा माहितीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचन केले जाते.

6] निष्कर्ष काढणे :-

समस्येसंदर्भातील सर्व संभाव्य उत्तरांची यादी तयार केली गेल्यानंतर त्या आधारे नवीन निष्कर्ष काढण्यात येतात.

• विद्यार्थी भूमिका :- समस्याधारीत

1. विद्यार्थी त्याला माहिती नसलेले नवीन ज्ञान शोधून काढतो.
2. स्वतंत्र अभ्यास व विचार करणे ही सवय लागते.
3. समस्येचे परीक्षण व शोधून त्याविषयी स्पष्ट विचार होते.
4. विद्यार्थी स्वतःला वाव मिळतो.

विद्यार्थ्यांच्या [illegible] नाव मिळतो व शिस्त जागृत होते.

विद्यार्थी भूमिका - कृत्यात्मक आधारीत अध्ययन :-

① विद्यार्थ्यांना संपूर्ण वास्तव कळते व अध्ययनाकरीता आवश्यक माहिती त्याला प्राप्त होते.

२. विद्यार्थी हा या पद्धतीत अध्ययनकर्ता होत असल्याने अध्ययनाशी [illegible] शकतो. मार्गदर्शनाशिवाय विद्यार्थी [illegible] होतो. त्यामुळे त्याचे आवश्यक [illegible] निर्माण होते.

३ विद्यार्थी विविध परिस्थितीत अध्ययन करत असताना विद्यार्थ्यांना नवीन कौशल्ये व ज्ञान मिळवता येत पण त्यावरती आधी प्राप्त केलेली कौशल्ये देखील विद्यार्थी वापरतात.

४. आवडीकरीता काम केल्याने विविध विद्यार्थ्यांमध्ये आंतर-क्रियाशीलता वाढीस लागते.

* शै. उपयोजन

समस्या आधारीत अध्ययन व कृत्यात्मक आधारीत अध्यापन यांचा उद्देश केवळ ज्ञान देणे हा नाही तर विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास करणे होय. अध्यापनाचे नियमांचे पालन, नियोजनबद्धता, [illegible] एकाग्रता, सहनशीलता, अध्ययन नियमांचे पालन, व्यक्तिगत फरक व शिक्षकांचे [illegible] इत्यादी प्रकारे आधुनिक काळात या दोन्ही पद्धतींचा उपयोग केला जातो.

प्रभावी अध्यापन करण्यासाठी शिक्षकांना विविध अध्ययनाचा उपयोग होतो. अध्यापन पद्धतीत सुधारणा आणि वर्ग व्यवस्थापनात शिक्षकांना विविध अध्यापनाशी मदत होते.

प्रश्न ४.

माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान वापर हा आज सर्वच क्षेत्रात सुरू झाला असून आपण पाहत आहोत. मोडेम, कम्प्युटर टेक्नॉलॉजी प्रगत सॉफ्टवेअर, [illegible] इ. वापर माहिती संप्रेषणासाठी याचा वापर केला जातो. माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानामुळे शिक्षण क्षेत्रात मोठे बदल व [illegible] मूल्यमापन पद्धती, वर्ग व्यवस्थापन, शिक्षकांची भूमिका, अध्यापन पद्धती, तंत्रज्ञानाचे कौशल्य व क्षमता. माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा सुरक्षित वापर, माहिती सुरक्षितता, कायदेविषयक नैतिक मुद्दे इ. माहिती [illegible] महत्त्वाचे ठरते.

सायबर सुरक्षितता :- इंटरनेट हा माहितीचा प्रचंड स्रोत आहे. [illegible] व्यक्ती इंटरनेटवरील विविध वेबसाइटवर [illegible] करण्यासाठी अधिकाधिक ज्ञान मिळवण्यासाठी उपयोग करतात. [illegible] कोणतीही मदत न [illegible] आवश्यक [illegible] माहिती मिळू शकते मात्र आधुनिक काळात गुन्हेगारी [illegible] आहे. सायबर सुरक्षितता ठेवण्यासाठी खालील उपाययोजना [illegible] आहे.

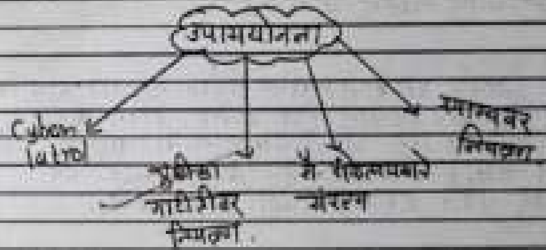

① नेटिकेट्स

नेटिकेट्स थोडक्यात एटिकेट्स नेटिकेट या शब्दांचा अर्थ इंटरनेट वापरताना पाळावयाची शिष्टाचार होय. ई-मेल, चॅटिंग, [illegible] [illegible] प्रसार [illegible] पालन करताना [illegible] व्यक्तींमध्ये [illegible]

त्यासाठी काही नियम करण्यात आले

1) स्पष्ट वाक्य –

सोशलसाठी ई-मेल सारख्या माध्यमाचा वापर करताना शक्यतो ज्या व्यक्तीशी संवाद साधत आहोत तो नेमका [illegible] आहे. तो समजून वाक्यात [illegible]. एखाद्या [illegible] तो [illegible] आहे [illegible] उपयोग असेल तर वेळ, काळ, [illegible] स्पष्ट उल्लेख करावा.

2) योग्य शैली –

ई-मेल चॅटींग सारख्या माध्यमात योग्य वापर करताना [illegible] योग्य शैली वापरावी. [illegible] करताना योग्य त्या ठिकाणी [illegible] [illegible] वापर करावा. योग्य शैलीचा उपयोग चॅटींग करताना [illegible]

3) मेसेज चेक करणे –

ई-मेल सारख्या संदेश माध्यमात योग्य उपयोग करताना विशिष्ट व्यक्तीला [illegible] [illegible] असेल तर [illegible] [illegible] [illegible] मेसेज तपासून पाठवा. त्यातील शब्दांचे योग्य स्पेलिंग वापरावेत

4. भाषा

नेटवर्क [illegible] मधील [illegible] [illegible] भाषेचा उपयोग होय. ई-मेल, चॅटींग करताना [illegible] नम्र व [illegible] असावी. आपल्या व्यक्तीमत्वाचे प्रभाव [illegible] ई-मेल केलेला आहे. त्या व्यक्तीवर [illegible] [illegible] भाषेचा वापर करावा.

* [illegible] हक्क –

[illegible] [illegible] विकसित झाली. तेव्हापासून [illegible] [illegible] [illegible] विचार [illegible] [illegible] [illegible] करण्यासाठी [illegible] [illegible] उपयोगात [illegible] एखाद्या व्यक्तीने निर्माण केलेल्या [illegible] [illegible] दुसरी व्यक्ती [illegible] असेल तर [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] आहे

उपाय

1) [illegible] काळजी :–

[illegible] तयार केलेली [illegible] ही [illegible] [illegible] ही [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] तयार केलेली असेल तर त्याची [illegible] [illegible] [illegible]

2) कायदेशीर [illegible] –

[illegible] [illegible] निर्माण केलेली आहे [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] कायदेशीर [illegible] देण्यात येत आहे. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] एखाद्या [illegible] [illegible] किंवा [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] आणि [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] एखाद्या व्यक्तीने तयार केलेली [illegible] [illegible] [illegible] वापरू नये [illegible] [illegible] योग्य [illegible] किंवा [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

3) [illegible] योग्य वापर :–

[illegible] [illegible] [illegible] वापर योग्य करण्याचा [illegible] [illegible]. जर [illegible] [illegible] दिले गेले नाही तर [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] योग्य [illegible] व [illegible] [illegible] [illegible] करावी लागते.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] कायदेशीर [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] पूर्ण केले पाहिजे

विद्यार्थ्यांनी इंटरनेटचा योग्य वापर करावा यासाठी नेट सुरक्षितता, नैतिकता व स्वामित्व हक्क या संकल्पना त्यांच्या पुढीलप्रमाणे काही उद्बोधन करता येईल.

1) मूल्यमापन करताना घटक, सत्र, वार्षिक परीक्षा या वेळापत्रके कशा तयार करता आल्या पाहिजेत. शिक्षकांनी आपल्या लेखी व प्रात्यक्षिक प्रश्नांचे संच व त्यांच्याशी संबंधित वेळापत्रके तयार करता आला पाहिजे. त्याचबरोबर शिक्षकाने संगणकाच्या मदतीने सॉफ्टवेअरचा वापर करून विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन करता आले पाहिजे.

2) शालेय अध्यापनपूरक कार्यक्रम एकाच्या शाळेतील, वर्गासाठी शालेय वेळापत्रक तयार करून देता येते शिक्षकांना हेही वेळापत्रक तयार करण्यासाठी त्याचा वापर करता येतो.

3) शाळा, महाविद्यालयांत अनेक चर्चासत्रे, कार्यशाळा यांचे आयोजन केले जाते. पॉवर पॉइंटच्या मदतीने स्लाईड शो दाखविता येईल.

4) भूगोलासारख्या विषय शिकविताना हवामान, पिके, नवीन शहरे, लोकसंख्या, विविध पिके घेणारे देश यासारख्या माहितीचे कोष्टक तयार करण्यासाठी संगणकाचा वापर करणे शिक्षकांना व विद्यार्थ्यांना सहज होणे गरजेचे आहे.

वरील उपरोक्त मुद्यांच्या आधारे इंटरनेटचा योग्य वापर कसा करावा हे लक्षात येते. तसेच विद्यार्थ्यांना इंटरनेटच्या माध्यमातून मिळणारी माहिती सत्य, योग्य असावी. विद्यार्थी इंटरनेटच्या माध्यमातून सुरक्षित राहावा. यासाठी माहिती शोधण्या अगोदर गरजेचे आहे.

प्रश्न ५ वा. — सहयोगी अध्ययन —

मानवी शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा उद्देश केवळ माहितीचे संक्रमण करणे इतका मर्यादित नसून व्यक्तीला ज्ञानसंपन्न करण्याबरोबर समाजाला अध्ययनशील बनवून राष्ट्राचा विकास करणे हा आधुनिक तंत्रज्ञानाचा उद्देश आहे. व्यक्ती व समाज यांच्या अध्ययनामध्ये व्यक्ती व समाज यांच्या अध्ययनासाठी सहयोगी अध्ययन या तंत्राचा उपयोग करताना येथे सहयोगी अध्ययन तंत्र पुढील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करता येईल.

सहयोगी अध्ययनाची वैशिष्ट्ये

1. सहकारी अध्ययनाशी साधर्म्य:-
सहयोगी अध्ययन हे सहकारी अध्ययनाशी मिळते जुळते असून व्यक्ती आणि समाज यांनी अध्ययन, शिक्षण समाज एकमेकांना सहकार्य करावे लागते. तसेच आवश्यक आहे. अध्ययन प्रक्रिया परिणामकारक होण्यासाठी समन्वयाची आवश्यकता लागून असते.

2) लहान गटातील विचार
सहयोगी अध्ययनात समाजातील मोठ्या घटकांपासून लहान लहान घटकांपर्यंतचे विचार करण्यात येतो. कुटुंब, समाज, राष्ट्र असे अनेक घटक विचारात घेऊन अध्ययनशील बनविले जाते.

3] सहयोगी अध्ययनाचे स्वरूप
सहयोगी अध्ययनात विविध विचारांचे विद्यार्थी एकत्र येतात. चर्चा करतात. विचारांचे व माहितीचे आदानप्रदान करतात. तसेच विविध ध्येय गाठण्यासाठी आपली पद्धत उपयोगी आहे असे पाहून त्याचा विचार करतात.

4) तंत्रज्ञानाच्या साधनांचा उपयोग
वेगवेगळ्या भौगोलिक परिस्थितीत राहणारे लोक एकत्र येतात. तंत्रज्ञानामुळे सहजगत्या येथे

यासाठी इलेक्ट्रॉनिक साधनांचा वापर करण्यात येतो.

५ सांघिक उद्दिष्ट
सहयोगी अध्ययन प्रक्रियेत विद्यार्थ्यांच्या सर्व शाखा विद्यार्थी हे समान पातळीवर येतात. या प्रकारच्या अध्ययन प्रक्रियेत वैयक्तिक उद्दिष्टांपेक्षा सांघिक उद्दिष्ट साध्य करणे व्यक्ती आणि समाज यांच्या दोन घटकांकडून एकत्र येऊन जातात.

६ सहयोगी वातावरण
सहयोगी वातावरणात व्यक्ती व समाजातील विविध घटक आपल्या विचारांचे आदान प्रदान करीत असतात. जसा व्यक्ती सहयोगी भागीदारी होते व्यक्ती संपूर्णपणे सहयोग करते तसेच समाजातील विविध घटकांकडे विविधांगी ज्ञान असते पाहतात.

7.

7. पूरक माहिती व तंत्रे :-
सहयोगी अध्ययनातील व्यक्ती आणि समाज यांच्यात अंतरक्रिया घडून येत असतात. परिणाम कारक तंत्रे व पद्धतीमध्ये यांचा वापर करता येतो. ज्ञानाची रचना, सकारात्मक दृष्टिकोन वैयक्तिक क्षमतांचा आवश्यक त्या ठिकाणी वापर गट सदस्यांपासून आलेला व्यक्ती, योग्य पद्धतीने मूल्यनिर्धारण करतो. पूरक माहितीची प्रभावी व योग्य निष्कर्ष याची माहिती पुरविली जाते. निष्कर्ष काढून योग्य प्रकारे मूल्यनिर्धारण करतो त्याचा योग्य प्रकारे समावेश होतो.

३ सहयोगी अध्ययनासाठी सोशल नेटवर्किंगचा वापर
सहयोगी अध्ययनासाठी माहितीच्या देवाणघेवाणीचा वापर माहिती संकलन करणे त्याचा समावेश करून व्यक्तीला ज्ञानसंपन्न, ज्ञानसमृद्ध बनविणे तसेच समाजात सोशल नेटवर्किंगचा वापर व्यापक केला जातो.
सहयोगी अध्ययन तंत्राचा वापर पुढीलप्रमाणे करण्यात येतो.

1. डिजीटल तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून विविध पैलूंवर बनविले जातात ब्लॉगचा वापर नेटवर्कवर एकाच वेळी अनेक विद्यार्थ्यांना करता येतो.

२. सहयोगी अध्ययन तंत्रात अध्ययन प्रक्रियेत प्रत्येक संगीत चित्रे, नाटक, गाणी यांच्या सामान्य पद्धतीचा समावेश केला जात असल्याने विद्यार्थ्यात आवड निर्माण होते.

३. एखादी समस्या विद्यार्थ्यांना निर्माण झाली तर विविध विद्यार्थ्यांमध्ये विद्यार्थी एकत्र येतात चर्चा करतात विचारविनिमय करतात. व विशिष्ट समस्येचे निरसन करण्याचा प्रयत्न करतात.

५. सहयोगी अध्ययनात व्यक्ती व समाज दोन्ही घटकांत विचारविनिमय होतो. विचारांचे आदान प्रदान साधल्याने समान उद्दिष्ट साध्य होतात.

६. व्हिडिओ कॉन्फरन्सिंग, न्यूजग्रुप डिस्कशन, फोरम, इ. चा उपयोग विविध भौगोलिक ठिकाणातील लोकांशी केला जातो.

६. सहयोगी अध्यापनात नेटवर्कचा वापर झाल्याने एकाचवेळी अनेक व्यक्ती एका वेळी एकत्र येतात व आपले ध्येय साध्य करण्यास मदत करतात.

७. सोशल नेटवर्किंगमुळे गटाची रचना, सकारात्मक दृष्टीकोन वैयक्तिक उपलब्धता विकास, गोष्टी केलेल्या माहितीची प्रतवारी करता येते. हे सोशल नेटवर्किंगच्या वापरामुळे घडणे शक्य होते.

अशा प्रकारे सहयोगी अध्ययनाला व्यक्ती आणि समाज यांच्यात आंतरक्रिया घडून आणतात. या अध्ययन प्रकारात व्यक्ती व समाज यांचा मोठ्या प्रमाणात समावेश होतो.

१. ई- लायब्ररीचे फायदे

ज्या विद्यार्थ्यांना शिक्षण घेण्याची इच्छा आहे पण त्यांना शिक्षण घेता येत नाही अशा विद्यार्थ्यांना ऑनलाइन शिक्षणाची सुविधा उपलब्ध झाली आहे. या शिक्षणपद्धतीचा वापर करून विद्यार्थी राहत्या ठिकाणी शिक्षण घेतात.

ई. लायब्ररी —

इंटरनेट तंत्रात प्रगती झाल्याने अध्ययन आणि अध्यापन प्रक्रियेत फार मोठे बदल घडून येण्यास सुरुवात झाली. अध्ययनार्थी वर्गाच्या शै. गरजांची पूर्तता करण्यासाठी मुलीकडच्या आकारात विकसित झालेले तंत्रज्ञान म्हणजे ई लायब्ररी होय. शाळा, महाविद्यालये विद्यापीठ यांनी एक महत्त्वाचा घटक ग्रंथालय मानले त्या ठिकाणी हे गरजा पूर्ण केल्या जातात. व्याप्त टाळणे भांडार, माहितीचे भांडार ग्रंथालय याला म्हटले जाते.

ई. लायब्ररी स्वरूप —

या लायब्ररीत वेगवेगळ्या पुस्तकांच्या वगैरे इलेक्ट्रॉनिक माध्यमातून इंटरनेटवर आणि सी.डी. स्वरूपात असतो. विशिष्ट ग्रंथालयावर अवलंबून राहून ग्रंथालयाचे सदस्य, व्यक्ती, पुस्तके, मासिके, जर्नल, उतारे, पत्र, प्रतिमा, व्हिडिओ कॅसेट्स वगैरे मिळू शकते.

शैक्षणिक उपयोग.

(i) भौतिक मर्यादांचा अभाव.

ई-लायब्ररीमुळे विद्यार्थ्यांस शारीरिकदृष्ट्या ग्रंथालयात जाण्याची गरज नाही. त्याचबरोबर कोणतीही व्यक्ती लायब्ररीच्या माध्यमातून एकाच वेळी माहिती मिळू शकते.

(ii) वेळेचे बंधन नाही -

ग्रंथालयात प्रवेश वेळेचे कोणतेही बंधन नाही.

(iii) बहुविध उपयोग - अनेक विद्यार्थ्यांना एकाच वेळी खूप माहिती मिळविता येते.

(iv) संरक्षित उपयोग

तांत्रिकदृष्टीने संरक्षित पद्धतीने [illegible] माहिती मिळविता येते. सहजपणे डाउनलोड करता येते.

(v) माहितीचे जतन

माहितीचा दर्जा पूर्वी आहे तसा ठेवण्यात येतो.

(vi) जागा - ई लायब्ररीमध्ये खूप मोठी जागेसाठी गरज नसते. भौतिक जागा कमी लागते तसेच विस्तार करावयाची गरज नसते. त्यावेळी ई लायब्ररी [illegible] आहे.

(vii) नेटवर्किंग

विविध शैक्षणिक गरजा पूर्ण करण्यासाठी याचा वापर होतो.

अशा प्रकारे ई. लायब्ररीचा वापर सर्व महाविद्यालयांत देखील होत आहे. एकाकडील माहितीचे सर्वांना [illegible] करता येते.

(३)

२. अनुभवाधारीत अध्ययनाचे फायदे :

अनुभवात्मक अध्ययन ही एक पद्धती व क्रियांचे स्वरूप असून ज्यामध्ये अध्यापक हा अध्ययनकर्त्यांना हेतूपूर्वक थेट प्रत्यक्ष अनुभव मिळवून देण्यासाठी अध्ययन करणाऱ्यांचे ज्ञानाची निर्मिती व्हावी व आवश्यक कला, विकास, कौशल्य व मूल्यांचे स्पष्टीकरण व्हावे व विद्यार्थ्यांमध्ये ज्ञानाचे संक्रमण व्हावे म्हणून या पद्धतीचा वापर केला जातो.

अर्थ :-

अनुभवात्मक अध्ययन ही एक प्रक्रिया असून यामध्ये विद्यार्थ्यांचे अनुभवांच्या आधारे अध्ययन घडवून आणले जाते. त्यांना विद्यार्थ्यांना ज्ञानप्राप्तीसाठी संधी दिली जाते तसेच ज्ञानाचा विस्तार व शोध घेण्यासाठी विविध प्रकारच्या माध्यमातून त्यांची उभारणी होते. अध्ययन प्रक्रियेत विद्यार्थी हा गुंतागुंतीची समस्या सोडविण्यासाठी सक्षम होतो.

महत्व :

① वास्तविक जगात जगण्यासाठी आवश्यक कौशल्यांचा विकास :-

वास्तविक जगात अनेक गुंतागुंतीच्या समस्या व अनुभव विद्यार्थ्यांसमोर निर्माण होत असतात. ते अनुभव सोडविण्यासाठी समस्या निराकरण करण्यासाठी त्या कौशल्यांचा विकास करणे हे गरजेचे आहे. अनुभवात्मक अध्ययन प्रक्रियेद्वारे या कौशल्यांचा विकास घडून येतो.

② अध्ययनकर्त्यांना प्रेरणा मिळते

विद्यार्थी अध्ययन करीत असताना अनुभव अध्ययनाद्वारे आवश्यक असणारी परिस्थिती निर्माण करून दिली जाते. त्यामुळे विद्यार्थी गुंतून राहतात.

३) स्व-दिशाहीन अध्ययनकर्त्यांची निर्मिती.

अनुभवात्मक अध्ययनात विद्यार्थ्यांना अनेकविध अपरिचित परिस्थितीशी सामना करून दिला जातो. या परिस्थिती वास्तव जगाच्या यांशी निगडीत असतात. अध्ययनकर्त्यांना ह्या स्वतंत्र पूर्ण कराव्या लागतात. त्याकरीता पूर्वीच्या ज्ञानाचा वापर नवीन त्यावर लागतो. पूर्वी [illegible] ज्ञान [illegible] अनुभवात्मक कार्य [illegible] नवीन तत्वे व कौशल्य यांची निर्मिती होते.

अशा प्रकारे अनुभवात्मक अध्ययनातून मिळालेले ज्ञान हे अविस्मरणीय असते.

५) फ्लि संमिश्र अध्ययन हे ई-अध्ययनाचे वर्णन करण्यासाठी वापरली जाते. पारंपारिक वर्गातील पद्धती व संगणकीय पद्धत यांचे मिश्रण यात केले जाते. यामध्ये एकाच वेळी संगणक जोडून [illegible] दिला जातो. [illegible] शिक्षक व विद्यार्थ्यांना अध्ययन अनुभूती देण्यासाठी त्याचा वापर होतो.

अर्थ :- वर्गात समोरासमोर अध्ययन शिकवण्यासाठी शिक्षण व्यवस्थापन प्रणाली शिकविण्यासाठी [illegible] वापर केला जातो. या अध्ययनामुळे विद्यार्थी शाळेत व शाळेनंतर उच्च दर्जाचे अभ्यासक्रम घेऊन आणि [illegible] पाहू शकतात.

मानव आणि तंत्रज्ञान या दोघांचे अध्ययन हेतुपूर्ण उपयोजन करणे म्हणजे मिश्रित अध्ययन होय.

इ. ८ वी सा. इतिहास या विषयाचा पाठ्यपुस्तक [illegible] आ [illegible] कारणे या उपघटकांचा संमिश्र अध्ययनाचा वापर करताना पुढील उपक्रम राबविले जातील.

१) विद्यार्थ्यांना सरेफ व्याख्याने ऐकतील व वर्गातील वापर कसा करावयाचा याचे अध्ययन त्यांना होईल.

२) विद्यार्थी कितीही वेळा इंटरनेटचे उपयोग करून ऑनलाईन मूल्यांकन करून घेतील.

३) [illegible] या उपक्रमात कोणकोणते [illegible] होते याचे [illegible] विद्यार्थ्यांना समजेल [illegible] व उत्साही [illegible] राहते.

विनामूल्य शिक्षण अभ्यासक्रम यामध्ये विविध कौशल्ये शिकविले जातात. त्यासाठी भारतात समस्या सोडविणे विविध लोकांना मार्गदर्शन शिक्षण देऊन कौशल्य [illegible] वापर होतो.

अशा प्रकारे संक्षिप्त अध्ययन तंत्रामुळे अध्यापन प्रक्रियेत महत्त्वपूर्ण सुधारणा घडवून येऊन त्यामुळे त्याचा वापर वर्गअध्यापनामध्ये फायदेशीर ठरतो.

प्र ३ री.

३) MOOC (मूक) चे योगदान

[illegible] भारतीय [illegible] आहेत वेगवेगळे [illegible] प्रसारण सर्व [illegible] माहिती तंत्रज्ञानाच्या [illegible] प्रकारे [illegible] जातो शिक्षणात माहिती [illegible] महत्त्वाची व उपयुक्त भूमिका निभावू शकतात [illegible] आलेले हे तंत्रज्ञानाने एक [illegible] आहे.

मूक

'मूक' म्हणजे मॅसिव्ह ओपन ऑनलाइन कोर्स असे म्हटले जाते [illegible] online कोर्स करण्याची संधी यावर दिली जाते.

[illegible] कोर्सेसोबत पारंपारिक पुस्तकांची गरज ही [illegible] व्याख्याने, वाचने, प्रोब्लेम सेट्स इ. उपलब्ध करून दिले जातात. एक हा [illegible] पण त्याने [illegible] केलेला व कुठे [illegible] एक प्रकार आहे.

फायनान्स, अकाउंटिंग, [illegible] अनेक उद्योगामध्ये [illegible] शिकविली जाते. [illegible] एकमेकांना पूरक [illegible] जातात. [illegible] उपलब्ध करून दिली आहे.

भारतात जवळजवळ ८ [illegible] लोक या कोर्स [illegible] भारतात मोठ्या प्रमाणात रोजगाराची [illegible] MOOC ही प्रगती करण्यास वाव भारतात मिळत आहे.

भारतातील कुशल मनुष्यबळ [illegible] प्रकाशात आणणे या कोर्समध्ये [illegible] आहे.

Shri Gajanan Maharaj Shikshan Prasarak Mandal's

VILAS TAMBE COLLEGE OF EDUCATION

B. Ed. I Year MCQ Examination 2021-22

Course : (105) Advanced Pedagogy & Application of ICT

Time : 1 hour | Marks : 50 | Date : 05.08.2022

Student Name - .... Roll No : 08

Student's Sign | Invigilator's Sign

Instructions :

1. All the questions are Compulsory.
2. Each question carries 2 marks.
3. Click as (√) to correct answer.
4. The overwritten answer will not get marks.

40/50

प्रश्न १. संगणक सहाय्यीत अनुदेशन म्हणजे .... होय. CAI Stands for ....

१. Computer assist Information   २. Computer assisted Information

३. Computer assisted Instruction   ४. Computer assign Instruction

प्रश्न २. संगणकावर थेट साठवलेल्या सूचनांना .... म्हणतात. Instructions that are stored directly on the computer are called as ....

१. इनपुट Input   २. आउटपुट Output

३. प्रोग्राम Program   ४. डेटा Data

प्रश्न ३. खालीलपैकी कोणता प्रकार व्हायरस मध्ये येत नाही. Which is from the following not a type of virus.

१. Time bomb   २. Trojan Horse

३. Worm   ४. Error 404

प्रश्न ४. सहयोगात्मक (Collaborative) अध्ययन म्हणजे ____ होय. Collaborative Learning means......

१. स्वतः अध्ययन self-Study

२. समवयस्कांसोबत अध्ययन Learning with peers

३. शिक्षकासोबत अध्ययन Learning with teacher

४. संगणक सहाय्यित अनुदेशन Computer Assisted Learning

प्रश्न ५. [illegible] म्हणतात. Stealing and publication of another author's "Language, thoughts, ideas or expressions and representation of them as one's own original work" Called as..................

१. स्वामित्व हक्क (Copyright) ２. वाङ्मय चौर्य (Plagiarism)

३. स्पॅम (Spam) ४. योग्य वापर (Fair use)

प्रश्न ६. क्रमनिबद्ध अध्ययनाची संकल्पना.........ने मांडली. ....propounded the concept of programmed learning.

१. पॅव्हलॉव Pavlov २. स्किनर Skinner

३. गॅग्ने Gagne ४. यापैकी नाही None of the above

प्रश्न ७. Cyber Patrol हे __________ साठी वापरतात. 'Cyber Patrol' is used for..................

१. [illegible] to Control on the unnecessary websites while Internet Browsing

२. इंटरनेट [illegible] Scheduled for Internet

३. इंटरनेट [illegible] To control over transaction over Internet

४. इंटरनेट [illegible] for Privacy safety

प्रश्न ८. SWAYAM म्हणजे __________ होय. SWAYAM is a ....

१. FORUM २. BLOG

३. MOOC ४. E-LIBRARY

प्रश्न ९. e-dyankosh हे __________ उदाहरण आहे. e-dyankosh is an example of ....

१. Blog २. Website

३. E -Library ४. wiki

प्रश्न १०. खालीलपैकी कोणता ब्राउझरचा प्रकार नाही. Which from following is not a browser?

१. Firefox २. Opera

३. Chrome ४. Microsoft Word

प्रश्न ११. ICT चे विस्तृत रूप म्हणजे __________ होय. ICT means..................

१. Information Compressed Technology २. Information computer Technology

३. Information Communication Technology ४. Information Computer Technology

प्रश्न १२. Webinar म्हणजे __________ होय. Webinar means..................

१. Web based Seminar २. Video Conference

३. Forum ४. Meeting

प्रश्न १३. M-Learning म्हणजे __________ होय. M- Learning related to............learning

१. मोबाईलद्वारे अध्ययन Mobile Learning २. मेलद्वारे अध्ययन Mail learning

३. मास (समूह) अध्ययन Mass Learning ४. माय लर्निंग My Learning

प्रश्न १४. Netiquettes म्हणजे __________ होय. Netiquettes Means ....

१. संगणक वापराचे शिष्टाचार Etiquettes on Computer

२. आंतरजाल वापराचे नियम Etiquettes on Net

३. सुरक्षित संगणक वापराचे नियम Safety Norms for Computer

४. सुरक्षित नेटचे वापराचे नियम Safety norms on Net

प्रश्न १५. Instant Messaging करिता __________ हे ॲप्लिकेशन वापरतात. ....Application is used for Instant Messaging.

१. Telegram २. Whats App

३. अ व दोन्ही a & b both ४. यापैकी नाही none of the above

प्रश्न १६. स्वामित्व हक्काला __________ ही मर्यादा आहे. 'Copyright' has limitation of..................

१. कालमर्यादा Expiration २. वाजवी वापर Fair use

३. विडंबन Parody ४. वरील पैकी सर्व All the above

प्रश्न १७. फाईल व्यवस्थापन करण्याकरिता __________ ॲप्लिकेशन वापरतात. ....application is used for file management.

१. Access २. Windows Explorer

३. PPT ४. Browser

प्रश्न १८. Touch Screen हे __________ उपकरण आहे. Touch Screen is ....device.

१. इनपुट-आऊटपुट Input-output २. इनपुट Input

३. आऊटपुट Output ४. यापैकी नाही None of the above

प्रश्न १९. आशय सादरीकरण करण्यासाठी __________ हे ॲप्लिकेशन वापरतात. ....application is used to present content.

१. Power Shell २. Power Point Presentation (PPT)

३. Microsoft Word ४. Microsoft Excel

प्रश्न २०. ....हे OS (ऑपरेटिंग सिस्टिमचे) उदाहरण नाही. ....is not an example of OS (operating system).

१. एमएस Office २. MS Windows

३. Ubuntu ४. Mac

प्रश्न २१. अनुदेशन प्रणालीचे घटक......आहेत. ....is a components of Instructional Strategies.

१. ध्येय व उद्दिष्टे Aims & Objectives
२. पाठ्यक्रम Curriculum
३. साधने Tools
४. वरील सर्व All the above

प्रश्न २२. खालीलपैकी...............हा संगणक साहाय्यीत अनूदेशनाचा प्रकार आहे. ....from following are the types of computer aided instruction.

१. शोधन Discovery
२. समस्या निराकरण Problem Solving
३. खेळ Games
४. वरील सर्व All the above

प्रश्न २३. ....ही सहयोगात्मक अध्ययनाची साधने आहेत. ....is form of Collaborative Learning.

१. फोरम Forum
२. ब्लॉग Blog
३. विकी Wiki
४. वरील सर्व All the above

प्रश्न २४. M-Learning ची...............ही मर्यादा आहे. ....is limitation of M-Learning.

१. स्क्रीन साईज Screen Size
२. मुबलकता Portability
३. स्वयं अध्ययन Self-Study
४. यापैकी नाही None of the above

प्रश्न २५. स्वामित्व हक्क.....................संबधित आहे. 'Copyright' is related to ....

१. पुस्तक Book
२. ध्वनीफीत Audio Recording
३. चित्रपट Movies
४. वरील सर्व All the above

-----------*-----------*-----------